

Forrásszövegek az ókori Júda történelméhez:

Nebukadneccar babiloni király brisai sziklafelirata

Az ószövetségi Júda történelmében sorsfordító időszaknak számít a Kr. e. 7. század vége és 6. század eleje. 612-ben elesik Ninive, az egykori Asszír Birodalom fővárosa, és néhány év múlva, 609-ben, az Izraeltól északra levő Háránban a babiloni seregek és szövetségeseik végérvényesen eldöntik a következő hetven év világhatalmi viszonyait. 539-ig, Círusz (Kürosz) perzsa király diadalmos hatalomátvételéig, az ókori Közel-Keleten az Újbabiloni Birodalom lesz a legjelentősebb politikai és gazdasági hatalom Babilon városközponttal, amely mintegy hetven évig meghatározza a mediterrán térség kisállamainak politikai, gazdasági, sőt szellemi életét is. Az asszír hatalmi hanyatlás következtében átrendeződő júdai politikai (és az ezzel szorosan összekapcsolódó világnézeti) viszonyoknak most egy másik tényezővel kell számolniuk. A Babiloni Birodalom rendkívüli szerepet játszott abban a folyamatban, ahogy Júda mint évszázados politikai entitás összeomlik. Erre az időszakra esik a jeruzsálemi templom és a hozzá tartozó ősi valóságos konstrukció összeomlása (Kr. e. 586).

A 7–6. századi világtörténelem eseményei számtalan ponton tükröződnek vissza a bibliai szövegekben, nemcsak a historikus iratokban, hanem a prófétai és költői szövegekben is. Sőt a Babiloni Birodalom korának eseményei olyan erős nyomot hagytak a korabeli zsidóság emlékezetében, hogy évszázadokkal később is visszatérnek olyan iratokban, mint a Dániel könyve. Az a tény, hogy ebből az időszakból a korábbiakhoz képest jóval több bibliai szöveggel rendelkezünk, annak is köszönhető, hogy a hetedik századra a júdai írásbeli kultúra a korábbiakhoz viszonyítva és a nemzetközi szellemtörténeti fejleményeknek megfelelően széles körben jelen volt. A babiloni kort ábrázoló ránk maradt bibliai szövegek némelyike elsőrendű forrásanyag, amely arra a korra vezethető vissza, amelyet ábrázol, mások pedig nem sokkal a szövegek által megörökített események után keletkeztek. Mégis a bibliai forrásanyagok e relatív bőségében is hasznos adalékokkal

szolgálnak olyan szövegek, amelyek kiegészítik, árnyalják vagy új megvilágításba helyezik a héber biblia segítségével rekonstruálható, és nyilvánvalóan egy meghatározott szempont szerint íródó júdai történelmet. Ennek értelmében az alábbiakban az Újbabiloni Birodalom leghíresebb királyának, a birodalomalapító Nabopolasszár (626–605)¹ fiának, a Bibliában is gyakran emlegetett Nebukadneccar királynak egyik feliratát dolgozom fel.

II. Nebukadneccar (605–562),² babiloni nevén Nabû-kudurri-uşur név szerint 62-szer jelenik meg a héber masszoréta szövegben, további 29-szer az arám nyelvű bibliai részekben (Ezsd és Dán),³ s ezzel a név szerint említett idegen királyok között messze a legismertebb uralkodó. A Nebukadneccarhoz kapcsolódó ószövetségi képzetek nem egységesek. A templom elpusztításának összefüggésében az 586 utáni időszak irodalmi hagyatéka főként negatív értelemben örökíti meg a babiloniakat, beleértve Nebukadneccart is, viszont az ezt megelőző, 605–586 közötti eseményekhez kapcsolódó júdai teológia ábrázolásában a babiloni király ennél „semlegesebb” történelmi szereplőként, teológiai értelemben főleg a

---

¹ Babiloni nevén Nabû-apla-uşur, az ún. kaldeus dinasztia alapító királya.

² A magyar Nabukodonozor a görög, illetve latin névváltozatot követi (Ναβουχοδονοσορ / Nabuchodonosor), míg a Nebukadneccar változat a héber szöveg szerinti névformára megy vissza. (Az itt közzétett tanulmány elsődleges célközönségére való tekintettel az alábbiakban ezt az Ószövetségből ismert névváltozatot fogom használni.) A héber szövegben a név több formában is fennmaradt. A 2Királyok, 2Kronikák, Ezsdrás, Nehémiás, Eszter és Dániel könyvei a נְבֻכַדְרֶצְצַר változatot használják (2Kir 24,1; 2Krn 36,6; Ezsd 1,7; Neh 7,6; Eszt 2,6; Dán 1,1), míg Jeremiás és Ezékiel a נְבוּכַדְרֶצְצַר változatot részesíti előnyben (vö. Jer 21,2; 24,1; 25,1; 29,21; Ezék 26,7; 29,18 stb.). Feltűnő az, hogy a נְבוּכַדְרֶצְצַר változat, amely hangtanilag közelebb áll az eredeti babiloni névhez, csak Jeremiás és Ezékiel, vagyis az eseményekkel kortárs próféták szövegeiben jelenik meg (nyilvánvalóan az érintett szövegek egy része később keletkezett).

³ Emellett Nebukadneccar neve megjelenik a deuterokanonikus könyvekben is (1Ezsdrás; Judit; Tóbit; Báruk; Jeremiás levele). A személynév megjelenéseit illetően a héber szöveghez képest az ókori fordításokban jelentős eltérések találhatók, különösen a Jeremiás könyvében, ahol a héber szöveg és az ógörög verzió között nincs mindig átfedés. Ez a szövegtörténeti jelenség jól ismert az Ószövetség-kutatásban, amely szerint az ógörög hagyományban fennmaradt Jeremiás-verzió valószínűleg egy masszoréta szövegnél korábbi szöveghagyomány közvetett tanúja. Így Nabukodonozor neve hiányzik a görög Jer 21,2.7; 22,25; 25,9; 29,21 (=36,21); 32,28 (=39,28); 39,5.11; 46,13 (=26,13); 46,26; 49,30 (=30,8); 50,17; 52,28 szövegekből. Az ógörög alapján a név feltűnően gyakran hiányzik Jeremiás próféciás beszédeiből, és gyakoribb a narratív egységekben, illetve feliratokban. A fentiek értelmében későbbi héber szöveghagyomány látszólag konkretizálta, historizálta azokat a szövegrészeket, ahol a görög nyomán eredetileg csak a „Babilon királya” megnevezés állt.

JHVH szolgálja szerepkörben fordul elő. A Jeremiással kortárs Ezékiel próféta könyve sem tartalmaz olyan szövegeket, amelyek Babilont negatív fényben mutatnák be. Sőt a jóval későbbi Dániel könyvében sem egyértelműen a negatív emlékezet dominál.⁴

Nebukadneccar az újbabiloni dinasztia második uralkodója. Valószínűnek tűnik, hogy apja, Nabû-apla-uşur a dél-mezopotámiai Uruk városából származott. Bár a Biblia gyakran kaldeusoknak nevezi az újbabiloni birodalom lakóit, jelenleg nincs arra vonatkozó bizonyítékunk, hogy Nabû-apla-uşur a dél-mezopotámiai kaldeus etnikumú népcsoporthoz tartozott volna.⁵ Az mindenesetre biztosra vehető, hogy az újbabiloni birodalom megalapítója nem egy uralkodói rétegből származott. A hellenista babiloni történész, Berosszosz tudni véli, hogy Sîn-šar-iškun, az utolsó előtti asszír király (627–612) parancsnoka, sztratégusza volt. A modern történetírás azt hangsúlyozza, hogy Nabû-apla-uşur, illetve fia, Nebukadneccar / Nabû-kudurri-uşur és az uruki Eanna-templom között szoros kapcsolat állt fenn. Nabû-apla-uşur családja néhány generációra visszamenőleg magas tisztséget töltött be az uruki templom élén.⁶ Ennek ellenére a dinasztiaalapító király önmagát „senki fiának” (*lā mammānāma anākūma*) nevezte, mely kifejezést korábban az asszír királyi történetírás inkább pejoratív értelemben használt a gyökértelen – és ezzel együtt illegitim – uralkodóházak megnevezésére. Hogy pontosan mi rejlik e bemutatkozás mögött, nem egészen tisztázott. Da Riva azt gyanítja, hogy a király szakítani akart asszír párti múltjával. Ám az is lehet, hogy ez inkább egy ideológiai alapszemlélet, amely a babiloni korra jellemző módon visszatérő retorikai gondolat lesz: hogy ti. Babilon istenei a senkit, a legkisebbet, legjelentéktelenebbet választják ki az újonnan megalakult birodalom vezetésére.

---

⁴ Bár itt nyilvánvalóan számolni kell azzal is, hogy Nebukadneccar személye egybeolvad más uralkodókéval (pl. Nabonidusszal / Nabû-na'iddal Dán 4-ben).

⁵ Vö. Da Riva, Rocío: *The Neo-Babylonian Royal Inscriptions. An Introduction* (Guides to the Mesopotamian Textual Record 4). Ugarit Verlag, Münster 2008, 2.

⁶ Nabû-apla-uşur uralkodása kezdetén fia, Nabû-kudurri-uşur az Eanna-templom *šatammu* tisztségviselője volt (a források a rövidített Kudurru néven említik). Nabû-apla-uşur apja, aki unokájához hasonlóan szintén a Nabû-kudurri-uşur nevet viselte, a nagy asszír király, Aššur-bān-apli idején Uruk kormányzója volt (*šākin tēmi*). Egy másik felirat szerint idősebb Nabû-kudurri-uşur apja, Nabû-nāšir a korábbi asszír király, Aššur-aḥ-iddin idején volt az uruki Eanna-templom *šatammu* tisztségviselője, azaz Nebukadneccar a dédapjának tisztségébe került. Vö. Da Riva, Rocío: *Royal Inscriptions*, 4.

A dinasztia második királya, Nabû-kudurri-uşur a dinasztiaalapító legidősebb fia volt (vö. C31 1 iii 4–24). Apja oldalán, a babiloni sereg méd szövetségeseivel részt vett a Harránba visszavonult asszír király elleni végső csatában. A Babiloni krónika szerint már 607-ben a babiloni sereg vezére, és apja uralkodásának utolsó évében, 605-ben ő vezeti a harcot Egyiptom ellen is. Nem sokkal apja halála után, 605. augusztus 15-én ül Babilon trónjára, amelyen 562-ig uralkodik. A hatalomátvételt követően majd egy évtizedig, a Babiloni krónika szerint, Nebukadneccar szinte minden évben visszatér Hattu földre, vagyis a Földközi-tenger keleti partvidékére, amely azt jelzi, hogy komoly erőfeszítésbe kerül, amíg az Asszír Birodalom bukását követő hatalmi vákuumban sikerül megalapozni az új birodalmi tekintélyt.⁷

A mediterrán térség, s így Júda története szempontjából Kr. e. 605 kulcsfontosságú időpont, amelyhez a bibliai történetírás több ponton is kapcsolódik. Nebukadneccar kortársa, Jeremiás idegen népek elleni próféciáinak egyik gyűjteménye a felirat szerint a Kr. e. 605 eseményeihez köthető.⁸ Az újonnan felemelkedő Babiloni Birodalmat Jeremiás könyve úgy látja, mint amely a JHVH által létrehozott új világrend képviselője (vö. Jer 25).

Az alábbiakban Nebukadneccar egyik terjedelmesebb feliratát teszem közzé magyar fordításban, amely egyrészt a korszak története, másrészt általában a bibliai történetírás és szellemtörténet szempontjából is fontos kordokumentum.⁹ A felirat helyenként reflektál az Újbabiloni Birodalom nyugati térséggel kapcsolatos ténykedéseire és politikájára is, de alapvetően a király építkezéseire fordítja a legtöbb figyelmet. Az újbabiloni kor királyfelirataira jellemzően és az újasszír feliratoktól erősen eltérő módon, a babiloni királyfeliratok jellegzetesen nem a királyi hadjáratokat sorolják fel, elsősorban nem politikai tevékenységekkel kapcsolatos hivatko-

---

⁷ Az évenkénti hadjáratok során egyedül a 601-es Egyiptom elleni küzdelem az, amely rövid ideig megviseli a babiloni sereget, de Nebukadneccar uralmának 6–8. évében (Kr. e. 599–597) ismét évenként jelen van Palesztinában.

⁸ Vö. Balogh Csaba: JHVH sztéleje. Idegen népekről szóló próféciagyűjtemények az ószövetség próféta irodalmában. In: *Református Szemle* 100 (2007), 33–38.

⁹ Nebukadneccar korának további szövegei egy folyamatban levő szöveggyűjteményben jelennek majd meg. Részben ehhez a korhoz kapcsolódik még Balogh Csaba: Júdai deportáltak a babiloni adminisztratív szövegekben. Források az ókori Izrael történelméhez. In: Egeresi László Sándor – Kókai Nagy Viktor (szerk.): *Adalékok Izrael történetéhez. Ünnepi kötet Karasszon István 65. születésnapja alkalmából*. Selye János Egyetem, Komárom 2020, 38–88.

zásokat tartalmaznak, hanem inkább a király építkezési tevékenységeire összpontosítanak.¹⁰ A feliratokon bemutatkozó király hosszú attribútumlistái sem a harcos főszereplőt, hanem inkább az istenekről és országáról gondoskodó uralkodót jelenítik meg. Ettől a különbségtől eltekintve annyiban itt is királyfeliratról beszélünk, hogy az uralkodó király a saját tevékenységét mutatja be.

Az asszír királyoktól eltérően tehát a babiloni királyfeliratokban dominál az „országépítő király” képzelet.¹¹ Műfaji elődjével együtt ez a monumentális felirat is azt a törekvést jeleníti meg, hogy a király emlékezete (*zikir šumi*, „a név / személy emlékezete”) fennmaradjon. A feliratban felsorolt, hatalmas méretű építkezés kellő anyagi háttér, szakértelem és főleg munkaerő hiányában kivitelezhetetlen lett volna. Az Ószövetségben megjelenített teológiai okokon túlmenően (ti. a babiloni száműzetés mint isteni büntetés) ez a háttérinformáció kétségtelenül fontos adalék a kor történései, különösen a júdai deportációk megértése szempontjából.

A Brisa térségében talált sziklafelirat a 19. század végétől ismert.¹² A szöveg az észak-palesztinai Libánon elfoglalásának emlékét is őrzi. A feliratot a Hermeltől Tripoli felé, Wadi eš-Šarbitól Brisába vezető út jobb és bal oldalán a sziklafalba

---

¹⁰ Da Riva, Rocío: *Royal Inscriptions*, 108 szerint Nergal-šar-ušur az egyik ismert kivétel, aki feliratán beszámol hadjáratáról is (vö. C011). Más feliratok legfeljebb e hadjáratok következményeit említik.

¹¹ Elgondolkodtató az a tény, hogy a dél-mezopotámiai ősmítoszokban is a teremtett ember szerepe, munkája alapvetően az építésben, a téglavetésben konkretizálódik. A király ebben a szerepkörben egyúttal az ideális ember is, aki teremtett mivoltához méltóan a neki rendelt küldetést teljesíti.

¹² Valójában Wadi eš-Šarbinhez (Wadi Charbin) kapcsolódik, de közel a Brisa nevű településhez. Wadi Brisa ettől odébb, Wadi eš-Šarbitól nyugatra helyezkedik el. Lásd Da Riva, Rocío: *Royal Inscriptions*, 51 (165. jegyzet). A feliratról először Henry Pognon készített tanulmányt (*Les inscriptions babyloniennes du Wadi Brissa*. F. Vieweg, Paris 1887). Később feldolgozta Stephen Langdon (*Die neubabylonischen Königsinschriften* [Vorderasiatische Bibliothek 4]. J. C. Hinrichs, Leipzig 1905, 150–176) és F. H. Weissbach (*Die inschriften Nebukadnezars II im Wâdi Brîsâ und am Nahr el-Kelb* [Wissenschaftliche Veröffentlichungen der Deutschen Orient-Gesellschaft]. J. C. Hinrichs, Leipzig 1906). Új kritikai kiadásához lásd Da Riva, Rocío: *The Twin Inscriptions of Nebuchadnezzar at Brisa (Wadi Esh-Sharbin, Lebanon). A Historical and Philological Study* (Archiv für Orientforschung Beiheft 32). Wien 2012. Előkészületben van továbbá Weiershäuser, Frauke – Novotny, Jamie: *The Royal Inscriptions of Nabopolassar (625–605 BC) and Nebuchadnezzar II (604–562 BC), Kings of Babylon*. (Royal Inscriptions of the Neo-Babylonian Empire 1/1). Part 1–2 [2021–2022]. Lásd <http://oracc.museum.upenn.edu/ribo/babylon7/index.html>.

vésték. A Libanon-hegység keleti részén ez az útszakasz, amely Szíriát a mediterrán térséggel kapcsolja össze, stratégiai és főként gazdasági szempontból kulcsfontosságú, így nem meglepő, hogy a későbbi Hadriánusz császár is számtalan feliratot hagyott itt maga után (Kr. u. 117–138). Nebukadneccar korában a libánoni térség volt az ókori mezopotámiai építkezésekhez szükséges cédrusfa lelőhelye.¹³

Da Riva szerint a brisai felirat nem egy konkrét időpontban készült írnoki alkotás, hanem az említett régió hosszú távú gazdasági kiaknázásának emlékét örökíti meg.¹⁴ Itt Brisa közelében helyezkedik el Ribla (mai nevén Rablé) városa, ahol 2Kir 23,31–15 szerint Jósiás korában az Asszíriát támogató egyiptomi csapatok állomásoztak, s amelyet 605-ben Nebukadneccar elsőként foglalt el.

A felirat két párhuzamos írásverzióban maradt fenn: az út jobb oldalán archaizáló óbabiloni írással (WBA) és az út baloldalán újbabiloni írással (WBC).¹⁵ Az írásmódtól eltérően azonban mindkettő nyelve standard babiloni.¹⁶ Az óbabiloni írással készült verzió 14 oszlopból áll, mintegy 5,5 m magas, és a földtől 3 méter magasságban helyezkedik el. Az újbabiloni írással készült változat 10 oszlopból áll, 2,8 m magas, és a földfelszíntől számítva félméteres magasságban helyezkedik el. A WBA változatban a király egy oroszlánnal küzd, a WBC változatban a király egy cédrusfa előtt áll.¹⁷ Az álló király különböző asztrális szimbólumok társaságában van jelen. A felirat szövege bemutatja Nebukadneccar hosszú építkezési

---

¹³ Da Riva, Rocío: *Royal Inscriptions*, 13. Nebukadneccartól további két sziklafelirat ismert, ti. a Nahr-el-Kalb-i és Shir Sanam-i feliratok.

¹⁴ Da Riva, Rocío: *Royal Inscriptions*, 13.

¹⁵ Az archaizáló írásmód önmagában is érdekes kérdést vet fel, s jelzi a kornak azt a szellemi áramlatát, amely az ősivel való kötődést szeretné kifejezni. Az archaizáló írásmód mellett az újbabiloni korban megfigyelhető az archaizáló nyelvhasználat is, főleg a korai időszakban. Da Riva szerint az archaizáló írásmód azon politikai szándékot jeleníti meg, amely szerint e királyok Babilon régmúltjához szeretnének kapcsolódni (vö. Da Riva, Rocío: *Royal Inscriptions*, 67, 77, 84).

¹⁶ A látszat ellenére az újbabiloni betűkkel írt szöveg több archaizáló nyelvi elemet tartalmaz (Da Riva, Rocío: *Brisa*, 33–38). Az újbabiloni királyfeliratok dialektusához lásd Da Riva, Rocío: *Royal Inscriptions*, 89–91; Da Riva, Rocío: *Brisa*, 11, 24–25.

¹⁷ Ez a személyi reprezentáció az, amely miatt a felirat a *šalmu* (vö. héb. שַׁלְמוֹ) elnevezést kapta. A feliratokra vonatkozóan az ókori akkád szövegekben különböző kifejezéseket találunk: *šitir šumi*, szó szerint „a név írása” (azaz beszámoló egy bizonyos személy életéről), *mušarú*, „felirat” (az a tárgy, amely a feliratot hordozza, sumer jövevényszó), *narú* „felirat” (sztélén található szöveg, illetve bármely monumentális felirat).

tevékenységeit, így az uralkodása utolsó szakaszában készülhetett. Kritikai szövegiadásában Da Riva a Kr. e. 572–562 közötti időszakra datálja a feliratot.

A szöveg több helyen természetes okok miatt vagy emberi tevékenység nyomán sérült, de a párhuzamos részek, illetve a király más feliratai ismeretében a szöveg szinte teljes egészében rekonstruálható. Az alábbiakban mindkét verziót használni fogom, attól függően, hogy melyik maradt fenn jobb állapotban. A tartalmi szempontból lényegesebb eltéréseket jelölöm a jegyzetanyagban. Az alábbi átírás és fordítás Da Riva új, 2012-es kritikai kiadását követi.¹⁸

A babiloni király domborműve tartalmi jellegén túl ideológiailag is fontos funkcióval bír: a vizuális királyreprezentáció a hely fölötti uralom jelképe. Nebukadneccar a mitikus cédruserdő, az isteni hegy, Libánon felé vezető útszakasz őre.¹⁹ A felirat maga is hivatkozik annak reprezentatív szerepére (lásd alább C ix 50–52): *aššum manāma lā ḫabālī[šina]*⁵¹ [š]alam šarrūtīya dāriā[ti]⁵² [uš]ašbit – azért, hogy senki ne bántsa [őket], felállí[tottam] örö[k] királyi [k]épmásomat. Az itt használ *šabātu* ige (Š kauzatív forma) gyakran a városok kapuinak bejáratához állított őrző-védő, mitikus kerubszerű kolosszusokkal kapcsolatban jelenik meg.²⁰

Szerkezeti szempontból a brisai felirat az újbabiloni királyfeliratok struktúráját követi, de érdekes módon el is tér ezektől abban a tekintetben, hogy több önálló tartalmi egységet ötvöz, melyek mindegyikét egy-egy új bemutatkozó rész előzi meg.²¹ A felirat bevezető részében található bemutatkozó rész egyes elemei később visszatérnek az alfejezetek fejléceiben.

---

¹⁸ Da Riva, Rocío: *Brisa*. Da Riva a korábbi kutatók számára ismeretlen szövegrészeket is közül WBA xi–xiv oszlopairól. Továbbá a korábbi olvasatokat a szerző más újbabiloni szövegek alapján több helyen korrigálja és kiegészíti.

¹⁹ A libánoni cédruserdő nemcsak a mezopotámiai mitológiában játszik fontos szerepet (ld. pl. *Gilgames és Huwawa*), hanem a bibliai mitologikus nyelvezetben is központi helyet foglal el. Az északi hegy, Cáfón hegye a kánaáni Baal lakhelye, de a jeruzsálemi teológiában egyfajta analógia áll fenn a jeruzsálemi templomhegy és az libánoni cédrushegy között is. A Libánon mitikus és bibliai vonatkozásaihoz lásd főként Stolz, Fritz: Die Bäume des Gottesgartens auf dem Libanon. In: *Zeitschrift für die alttestamentliche Wissenschaft* 84 (1972), 141–156.

²⁰ Vö. Da Riva, Rocío: A Note to the Nebuchadnezzar Inscription of Brisa (WBC). In: *Nouvelles Assyriologiques Brèves et Utilitaires* (2009), 1/12 (15–16).

²¹ Az Ószövetség olvasói számára önmagában ez a szövegszerkesztési sajátosság is érdekes analógiát kínál olyan bibliai szövegek értelmezéséhez, amelyekben hasonlóképpen több,

Tartalmi szempontból a felirat részletes leírást tartalmaz II. Nebukadneccar / Nabu-kudurri-ušur országépítő tevékenységéről, széles körű restaurációs munkálatairól, a babiloni kultusz iránti elkötelezettségéről, de jól érzékelteti a nyugattal, Észak-Levantéval, konkrétan a Libánon vidékével kapcsolatos politikáját is. A szöveg királyideológiája több ponton is rokonságot mutat olyan bibliai szövegekkel, amelyek a JHVH által választott ideális uralkodót, a messiást mutatják be.²² De a Bibliát ismerő olvasónak a sorok között is olvasnia kell: Nebukadneccar átfogó építkezési tevékenysége háttérként szolgál ahhoz a hatalmas méretű mobilizációhoz, amelynek sorába illeszkednek a korai 6. században a babiloni deportációként, fogságravitelként ismert júdai események is.

^{A i.1} *Nabû-kudurri-ušur* ² *šar Bābili* ³ *rē'û kīnim migir Marduk* ⁴ *iššakku šīri narām Nabû* ⁵ *rubām na'dam* ⁶ *ša alkaḫāt Marduk* ⁷ *bēlu rabi'um ilu bānīšu* ⁸ *u Nabû aplīšu kīnim* ⁹ *narām šarrūtīšu* ¹⁰ *ištene'û kayyānam* ¹¹ *mūda[']u tele'ê* ¹² [*ša ira*] *mmu puluḫti* ¹³ [*i*] *lūtīšunu* ¹⁴ *ana tēmu*

^{A i.1-22} Én vagyok²³ Nabû-kudurri-ušur, Babilon királya, a hűséges pásztor,²⁴ Marduk kegyeltje, a magasztos kormányzó, Nabû kedvence, a kegyes herceg, aki folyton keresi²⁵ Marduknak, a nagy úrnak, teremtő istenének és Nabûnak, hűséges örökösének,²⁶ királysága kedvelőjének útjait, az értelmes, a hozzáértő,²⁷ [aki ke]dvét lel[i i]stenségük félelmében, ²⁸ aki odafigyel

látszólag önálló szövegegységgel találkozunk, mint a Deuteronomium vagy a prófétai könyvek némelyike (Ézsaiás, Jeremiás, Ezékiel).

²² A babiloni királyideológia újasszírtól eltérő retorikájához lásd Da Riva, Rocío: *Brisa*, 19.

²³ A jellegzetes név + címek + epithetonok + *anāku* szerkezetéhez lásd Da Riva, Rocío: *Royal Inscriptions*, 93.

²⁴ *rē'û kīnim*, „megbízható / hűséges pásztor”. A jól ismert ókori keleti király-pásztor motívum a feliratban a későbbiekben jelentős szerepet játszik.

²⁵ *ištene'û* < *še'û*, Gtn pres. (szubj.) „folyton keresi”. A Gtn nyelvtani formához lásd Soden, Wolfram von: *Grundriss der akkadischen Grammatik* (Annalecta Orientalia 33). Pontificium Institutum Biblicum, Róma 1952, §106f; Huehnergard, John: *A Grammar of Akkadian* (Harvard Semitic Monographs). Scholars Press, Atlanta 1998, 411.

²⁶ *aplīšu* „az ő (azaz Marduk) örököse”, vagyis legfőbb utóda. WBA i 8 szerint birtokrag nélkül (*aplu*). A Nabû-aplu-ušur személynévben az a gondolat fogalmazódik meg, mely szerint Marduk és az ő fia, Nabû után, a sorban a babiloni uralkodó következik, mint Nabû „örököse”, vagyis legfőbb fia.

²⁷ *tele'û* (*le'û*, „képes valamire”), kompetens valamiben.

²⁸ Szó szerint: „aki szereti az ő istenségük félelmét”. Hasonló képet kapunk Ézs 11,3-ban az ideális uralkodóról: *wah'riḫō bayir'at Yhwh*.

ilütīšunu¹⁵ bāšā uznāšu¹⁶ eršu itpēšu¹⁷ ša ana zikrišunu kabtu¹⁸ pitluḫu ila u ištara¹⁹ emqa mutenennū²⁰ zānin Esagil u Ezida²¹ aplu ašarēdu ša Nabû-apla-ušur²² šar Bābilu anāku^{A i.23} ibnā[nnīm]a²⁴ bēlu rabû [Mar]duk²⁵ ana [... ...] ... ... [... ...]
^{A ii.1} šibirru mušallim niši² ušatmiḫa qātū'a³ zāninūssu epēš uma⁴ eranni anāku ana Marduk bēliya⁵ kayyānāk [lā baḫ]lāk⁶ ašrāti Nabû aplišu kīnim⁷ narām šarrūtīya⁸ aštene⁹ ā kayyānam⁹ ša elīšunu ḫabu¹⁰ kaqdā ātamu¹¹ ana puluḫti ilütīšunu¹² [ala]ssum mūši u uddakam

istenségük tervére,²⁹ a bölcs, hozzáértő,³⁰ aki hatalmas parancsaik szerint tiszteli az istent és istennőt, az értelmes, az imádkozó, Esagil és Ezida gondviselője,³¹ Nabû-apal-ušurnak, Babilon királyának legfőbb örököse.

^{A i.23–25} Megteremtett engem³² Marduk, a nagy úr [... ...] ... ... [... ...]³³

^{A ii.1–12} Kezembe adta³⁴ az embereket oltalmazó botot,³⁵ igazgatott engem,³⁶ hogy az ő gondviselőjeként cselekedjem. Marduk, az én uram irányában hűséges vagyok, [nem haglyom el őt. Folyton keresem Nabûnak, az ő hűséges örökösének, az én királyságom kedvelőjének szent helyeit. Arról gondolkodom,³⁷ ami nekik jónak tetszik. Éjjel és nappal [igy]ekszem, hogy tiszteljem istenségüket.

²⁹ *tēmu*, „elgondolás, terv; utasítás”. Vö. Black, Jeremy – George, Andrew – Postgate, Nicholas: *A Concise Dictionary of Akkadian* (SANTAG 5). Harrassowitz Verlag, Wiesbaden²⁰⁰⁰, 414. A továbbiakban CDA.

³⁰ A bemutatkozásban megjelenő jelzők sok esetben isteni és királyi attribútumokként ismertek csupán.

³¹ Esagil Babilon város híres Marduk-templomának neve, Ezida pedig Nabû isten templomának neve.

³² Az újbabiloni feliratokra jellemző módon itt kezdődik az *inūma*, „amikor” szakasz. Különös azonban, hogy ez az időhatározó ez esetben elmarad. Vö. Da Riva, Rocío: *Brisa*, 42, 64.

³³ Itt kb. 7 sor hiányzik. A király élettörténete a születéssel, a személyes teremtéssel kezdődik. A babiloni hitvilág szerint ebben a szakaszban dől el az ember sorsa, az ti., hogy ki mire rendeltetett. Vö. Bír 16,17; Zsolt 139,13–16; Ézs 49,1–5; Jer 1,5; Gal 1,15. Lásd továbbá Balogh Csaba: Teremtés és születés. A Zsoltárok 139:13-16 antropológiai kérdései. In: *Studia Doctorum Theologiae Protestantis* 3 (2012), 9–36.

³⁴ *tamāḫu* G, „megragad, hatalmában tart”. Itt Š forma, a G alaptörzs kauzatív alakja.

³⁵ Az istenség által átadott uradalmi pásztorbot, mint a hatalommal való felruházás szimbóluma több bibliai szövegből is ismert. Vö. Ézs 10,5,15 (Asszíria királyáról); Ézs 14,5; Jer 51,20 (Babilon királyáról). Lásd még Gen 49,10; Num 24,17; Bír 5,14; Zsolt 2,9; 110,2; Ez 19,11,14; Ám 1,5,8; Mik 7,14.

³⁶ *wāru* D, „irányít, vezet; parancsol; küld” (CDA 435a).

³⁷ *ātamu* < *awū* Gt pres., „beszélget”, de ugyanúgy mint a héb. *ʾmr*, jelentheti a gondolkodást is (CDA 32a).

A iii.1 *ana [t]ūb libbšunu* ² *našānni libba* ³ *ana šāti serdēšunu* ⁴ *lū ku[n]nušu kišādu* ⁵ *šunūtīma ilāni rabūti* ⁶ *bēli šim[āt]i* ⁷ *[n]ābūm šumīya* ⁸ *i[d]āya ittana[l]lakū* ⁹ *[u]šallamū šip[r]i* ¹⁰ *[m]āt[āti] rūqāti* ¹¹ *[pa]dānū nes[ā]ti* ¹² *[aš]ar «lā» kibi šēpi lā* *«iba»ššūm* ¹³ *ḥarrānu namrāša* ¹⁴ *[uru]ḥ šumāme* ¹⁵ *[nag]ī bēritim* ¹⁶ *ša [urhū]šunu šupšūqu* ¹⁷ *i[na] tukultišunu* ¹⁸ *šalmiš ētelīma* ¹⁹ *[× × ×] šillīšunu* ²⁰ *tā[b]am [t]ariš elīya* ²¹ *ūma[m] qātī anaššūšunūti* ²² *maḥru niš qātīya* ²³ *šemūm supū'a*

A iii.24 *bilat šadī* ²⁵ *ḥiṣib tāmāti* ²⁶ *bīšiti mātītān* ²⁷ *ḥurāši kaspi aban nisiqtī* ²⁸ *šūqurūti* ²⁹ *erēni paglūti* ³⁰ *bilti k[ab]itti* ³¹ *igisā [š]ummuḥu* ³² *ušamma[r] unakkam* ³³ *šatt[i]šam* ³⁴ *ušerri[b]šunu*

A iii.35 *Esagil ki[šš]i dannu* ³⁶ *ēkal šam[ē u eršetim]* ³⁷ *bīt il bēl[ūt]išu* ³⁸ *Eumuš[a papā]ḥu* ³⁹ *Enlil [ilāni] Marduk* ⁴⁰ *ḥurāša ruš[šā ušal]bišma* ⁴¹ *bīta ana [Marduk bē]līya* ⁴²

A iii.1–23 Szívem arra késztet,³⁸ hogy azt cselekedjem, ami [k]edves nekik. Bizony a nyakam oda van hajtva, hogy húzza szekerük rúdját.³⁹ Ők a nagy istenek, a sor[s] urai, akik engem [elh]ívtak.⁴⁰ Folyton me[ll]ettem járnak, teljessé teszük mun[ká]mat. Védelmük a[latt] bántódás nélkül vonultam fel távoli [o]rszág[ok]ba, messzi [ös]vényekre, olyan [he]lyekre, ahova még senki be nem tette a lábát, nehézséggel teli útra, szomjúság [ösv]ényére, szűkös [ösvény]ű távoli [terül]etekre. [...] Jó[s]ágos oltalmuk ki van [t]erjesztve fölöttem. Amely napo[n] felemelem hozzájuk kezemet, imám elfogadásra lel, könyörgéseim meghallgatásra találunk.

A iii.24–34 A hegyek hozományát, a tengerek gazdagságát, az országok vagyonát, aranyat, ezüstöt, drágakövet, drágaságokat, hatalmas cédrusokat, sú[ly]os hozományokat, [b]őséges adományt gyűjtök be, halmo[z]ok fel, és vis[z]em nekik évr[ő]l évre.

A iii.35–46 Esagilt, a hatalmas szen[tély]t, men[ny] és föld] palotáját, az ő isteni ura[lm]ának templomát Eumuš[át],⁴¹ Marduknak, [az istenek E]nlijének⁴² [szen]télyét [bebo]rítottam vör[öses]⁴³ arannyal, és a templomot [Marduk,] az

³⁸ *ana ... našū libba*, „valaminek a cselekvésére indul” (CDA 246a).

³⁹ *serdū*, „carrying-pole” for litter (CDA 321a). Lásd C vi 80; C x 34. A kép a járomba fogott baromra emlékeztet, amely egy felsőbb autoritásnak engedelmeskedik.

⁴⁰ *na-a-bu-um šu-im'-yá* (vö. Da Riva, Rocío: *Brisa*, 65). A név szerinti elhívás gondolatához lásd Ézs 42,6; 43,1; 45,3–4.

⁴¹ *é.umuš.a*, vö. RINAP 4.48 r 91; 51 iv 9. RINAP 4 = Leichty, E.: *The Royal Inscriptions of Esarhaddon, King of Assyria (680-669 BC)* (The Royal Inscriptions of the Neo-Assyrian Period 4). Eisenbrauns, Winona Lake 2011.

⁴² ^{[d]e}n.lil [dingir.dingir] ^damar.utu. Marduk, az istenek Enlilje. Enlil a legfőbb istenség.

⁴³ *ḤUŠ-a*. A *ḤUŠ* logogram olvasata *ruššū* vagy *ḥuššū*. Ha aranyra vonatkozik, akkor gyakoribb az első forma, ha bronzra, akkor a második. Mindkét esetben a vöröses színárnyalatra utal. Vö. Da Riva, Rocío: *Brisa*, 66.

[u]šan[biṭ šaš]šāniš⁴³ Kaḥil[isu bāb ku]zbu zānu⁴⁴ šāri[ri uza]inma⁴⁵ bīta ana [Šarpānītum bēl]tīya⁴⁶ lulē [uš]mallū

A iii.47 Ez[ida ša Esag]ila⁴⁸ papāḥ [Nabû ša kisallum]⁴⁹ ša ina z[agmukkam rēš šatti]⁵⁰ ana isi[nni akīt]⁵¹ Nabû [aplu šitluṭu]⁵² ištu Barsip [išaddiḥamma]⁵³ [i]ramm[û qerebšu]⁵⁴ [s]ipp[ūšu šigarūšu]⁵⁵ tallum [ḥittu giškanakku]⁵⁶ ḥurāša ru[šš]ā [ušalbišma]

C ii.11 bīta ana Nabû narām šarrūtīya¹² ušan[biṭ] šarūrūšu

C ii.13 Etemenanki ziqqurat Bābili¹⁴ ša Nabû-apla-u[š]u[r] šar Bābili¹⁵ abi bā[nū]’a temēnšu ukinnūma

A iv.1 30 ammat uzaqqir[ūma]² lā ullūm rēšā[šu]³ yāti ana epē[šišu]⁴ qāta ašku[nm]a erēnē dann[ūti]⁵ ša ina šad Labnā[nu]⁶ qištīšu[n]⁷ ina

én [u]r[am] számára ragyo[góv]á tettem, mint [a na]p. Kaḥil[isut, a búv]ölettel ékes⁴⁴ [kaput] šāri[ru-arannyal ékesítettem fel, és Šarpānī-tum,⁴⁵ az én úr]nőm számára be[t]öltöttem a házat ragyogással.

A iii.47–56 [Az Esag]ilai Ez[idában – Nabû] szenté-lye, [amely az előcsarnokban van], ahol az újév kezdetének ünnepére, az Akītu] ün[nepre]⁴⁶ Nabû, [a győztes örökös,] miután Barsippából [bevonul] helyet fogl[al] – az [aj]tók[ereteit,⁴⁷ a zárait,] a keresztgerendát, [a szemöldökfát, az ajtókeretet beborítottam] vö[rö]ses arannyal.⁴⁸

C ii.11–12 Nabû számára, aki kedveli királyságomat, ragyogóvá te[ttem] az ő templomát.

C ii.13–15 Etemenankit,⁴⁹ Babilon ziqqurat templo-mát, amelynek Nabû-apla-u[š]u[r], Babilon ki-rálya, tere[mtő] atyám vetette meg alapját,

A iv.1–22 és 30 könyök magasra emel[te, de] nem fejezte be,⁵⁰ én nekifo[gt]am, hogy elk[észítsem azt]. Er[ős] cédrusfákat, amelyeket a Libáno[n] hegyéről, az ő erdei[k]ből tiszt[a] kezeimmel

⁴⁴ kuzbu zānu, vö. A vii 35–36. CDA 171: za’nat kuzbam, „is laden with allure”.

⁴⁵ Šarpānītum vagy Zarpanītum istennő Marduk felesége.

⁴⁶ Az Akītu ünnep az újév ünnepe, a legnagyobb babiloni ünnep. Ennek keretében az istenek szent városaiból Babilonba zárandokolnak (így Nabû is Barsippa városából), ahol részt vesznek az éves felvonuláson.

⁴⁷ George, Andrew R.: The Bricks of E-sagil. In: *Iraq* 57 (1995), 184–185 szerint a sippu a kaput vagy ajtót körülfogó (beugró) falrész neve.

⁴⁸ Az építkezéssel kapcsolatosan itt a fából készült szerkezetekről beszél, mely terminológiához lásd főként George, Andrew R.: Bricks, 185. A giškanakku az ajtó azon részét jelöli, amellyel az ajtót / kaput az azt körülvevő falhoz (sippu) rögzítik. A tallu talán keresztgerenda, amely jóval az ajtó fölött, a szellőzőnyílás és a tetőgerendák között helyezkedett el. Így vélekedik pl. George, Andrew R.: *Babylonian Topographical Texts* (Orientalia Lovaniensia Analecta 40). Peeters, Leuven 1992, 217–218. Lásd továbbá A iv 19–22.

⁴⁹ Etemenanki „Az ég és föld alapjának háza”, Babilon híres templomának a neve, amely Gen 11,1–11 történetének hátterét adja.

⁵⁰ elū D, „felemel, magasra emel” (+ rēšu, „fej, tető”) (CDA 71a).

qātīya ellē[ti]⁸ akki[sa]⁹ ana šīpīšu
 ašt[akkan]¹⁰ Kanunabzu Ka[etemen-
 anki]¹¹ Kanunhegal Kau[nir]¹² bābīšu
 šad[lāti]¹³ itāt Etem[enanki]¹⁴ kīma ša
 ūm [unammir]¹⁵ urakki[sma]¹⁶ erēnē
 d[annūti]¹⁷ ana šull[ulīšina]¹⁸
 uša[tris]¹⁹ tal[lu] hittu²⁰ giška[nakku]
²¹ dalāti el[lēti]²² ša erēni
 aštak[kanšunū]ti
^{A iv.23} sattukkī [Mar]duk²⁴ u
 Šarpānītum²⁵ bēlēʿa²⁶ el ša pā[n]im
 ana t[uhh]udi²⁷ aštenēma²⁸ ša ūm 2
 gumāhu²⁹ marūti šuklu[lū]ti³⁰ ištēn
 alpu t̄abu [šuk]lul³¹ ša minātīšunu
 šuk[lulū]³² zumuršunu pūša[m lā
 išū]³³ 44 imm[erī] mīr[ī]³⁴ zu[luhh]é
 damqūti³⁵ [qad]um ša ilāni

vágtam ki,⁵¹ azokat [helyez]tem le gerendái-
 ként.⁵² Összeál[lítot]tam Kanunabzut, Ka[ete-
 menankit], Kanunhegalt, Kau[nirt], az ó tág[as]
 kapuit,⁵³ amelyek Etem[enanki] mellett van-
 nak, s olyan [fényessé tettem azokat], mint a
 nappal. Befel[désük]re el[rős] cédrusokat [fek-
 tet]tem le, és elhe[lyeztem azo]kban a ke-
 reszt[gerendát], a szemöldökfát, az ajtó[kere-
 tet], a ti[szta] cédrusfából készült ajtólapokat.
^{A iv.23–57} Folyton törekedtem arra,⁵⁴ hogy [Mar]-
 duknak és Šarpānītunak, az én uraimnak a
 ko[rá]bbinál sokkal b[őse]gesebben vigyek
 rendszeres áldozatokat: naponként két hizlalt
 töké[le]tes⁵⁵ tenyészbikát, egy szép, tökéletes
 bikát, amelyeknek formája tök[életes], ame-
 lyeknek testén [nincs] fehér folt,⁵⁶ 44 köv[ér]
 ju[hot], jó zuluhhu-fajtákat,⁵⁷ mindazzal együtt,

⁵¹ A mezopotámiai királyok libánoni tevékenysége a bibliai szövegekben is visszatükröző-
 dik. Lásd főként 2Kir 19,23; Ézs 37,24. A Libanon erdeiből származó cédrus a jeruzsálemi templom
 számára is fontos építőanyag volt (1Kir 5–6; 1Krón 22,4; 2Krón 2; Ezsd 3,7), de a jeruzsálemi királyi
 palota építőanyagaként említi 2Sám 5,11; 7,2,7; 1Kir 7; 9,11; 10,27; 1Krón 14,1; 17,1; Én 8,9; Jer 22,15.
 A Libanon és a cédrus az ókori kánaáni szövegekben mitologikus jelentéssel bír, az istenek lakhe-
 lyét is jelenti. Ebben az értelemben találjuk néhány helyen az Ószövetségben is. Libanon Jeruzsá-
 lemnek, mint JHVH lakhelyének a szimbolikus neve lesz, a cédrus pedig olykor Júda/Izrael jelképe
 (vö. Zsolt 80,11; 104,16; Ézs 2,13; 10,34; 29,17; 33,9; Jer 22,23; Ez 17,3,22–23; Hab 2,17). Talán az istenek
 és a cédrushegy közötti mitikus kapcsolat okán hangsúlyozza a szöveg, hogy Babilon királya (kul-
 tikusan) „tisztá kézzel” vágja ki a cédrusfákat.

⁵² šīpīšu. vö. šīpu, „gerenda” (Soden, Wolfram von: *Akkadisches Handwörterbuch*. Harrasso-
 witz Verlag, Wiesbaden 1981, 1247 [a továbbiakban AHw]; Da Riva, Rocío: *Brisa*, 66). Vö. A vi 9–10.

⁵³ A négy név egy-egy bejárati ajtót / kaput jelöl. Lásd George, Andrew R.: *Topographical
 Texts*, 89–90.

⁵⁴ šeʿú Gtn, „szorgalmasnak lenni valamiben; állandóan törekedni valamire” (CDA 369b).
 Vö. A vii 1–2.

⁵⁵ šuktulu, „teljes, tökéletes”. Az áldozati ajándékkal kapcsolatban gyakran szerepel kitétel-
 ként az Ószövetségben is (vö. *tām*). Az igazi király alapvető jellemvonása nemcsak az, hogy felépíti
 vagy restaurálja a templomot, hanem az is, hogy gondoskodik az áldozati állatokról.

⁵⁶ A fehér folt itt a fekélyes testrészt jelöli.

⁵⁷ A zuluhhu hosszú gypjas juhajtót jelöl.

Bābi[lim]³⁶ 4 paspasē 10 sukannīnē
 30 ma[rratē]³⁷ 4 līdānē 3 ušumma³⁸
 izih nūnu apsi³⁹ simat [a]pp[āri]⁴⁰
 arqū [dešūtu]⁴¹ lal[ā musarrē]⁴²
 inba ruš[šūta]⁴³ [šumuḥ] ṣ[i]pp[ati]⁴⁴
 sul[uppē as]nē [titta uribtī]⁴⁵
 [muziqī bil]la[tu] damiqtim⁴⁶
 [ḥimētu] muttāqu⁴⁷ [šizbu] ul[ū]
 šamnu⁴⁸ labku nāšu ašnan ruššā⁴⁹
 [kurun]nā karānu ellu⁵⁰ [karāni]
 māt Izallu māt Tu'imma⁵¹ māt
 Šimm[i]nu māt Ḥilbūnu⁵² māt
 Arnabānu māt Sūḥu⁵³ [māt Bīt-
 K]ubati Akšak⁵⁴ [u] māt Bitāti⁵⁵
 paššuri Marduk⁵⁶ u Šarpānītum
 bēlē'a⁵⁷ [el] ša pāni[m] uṭaḥḥid
 A iv.58 [nūnu] bal[ti gi]nē Marduk⁵⁹
 bēl[īya ša ibtī]lūma⁶⁰ [... ...]⁶¹ [... ...]

A v.1 [ina šī]tir šum [ša šarri] pā[ni]²
 [maḥr]ā [ša ina] Esagil³ [āmur]ma
 [ša ana ginē nūn tāmarti]⁴ [ana]
 Esa[gi]la ul i[rumma]⁵ [nūnu
 ūmakka]l bal[ti ul] uṭta[ḥḥū]⁶ [30
 nūnū ba]lṭi a[na g]inē M[arduk
 bēlīya]⁷ ša ištu ūmī ruq[ūti]⁸

amely Babi[lon] isteneinek jár, ti.: 4 kacsát, 10 galambot, 30 ma[rratu-madarat],⁵⁸ 4 kiskacsát, 3 pelét,⁵⁹ felfűzött⁶⁰ édesvízi halakat, a [l]áp[os] javát, [friss] zöldségeket, [a zöldségeskertek] gazdagságát, pi[ros] gyümölcsöt, a gy[ü]möl[csös]kert bőséget, dat[olyát, dilmuni da]tolyát, [szárított] fügét, mazsolát, finom [s]ö[rt], vaját, muttāqu-süteményt, [tej]et, minő[ségi] olajt, labku-sört, nāšu-sört, vörös gabonát,⁶¹ [kurun]nū-sört, tiszta bort,⁶² Izallu, Tuimma, Šimm[i]nu, Ḥilbūnu, Arnabānu, Sūḥu, [Bīt-K]ubati, Akšak [és] Bitāti országokból való bort. Marduk és Šarpānītu, az én uraim asztaláról a korábbi[nál] bőségesebben gondoskodtam.

A iv.58–61 Ami az él[ő] halakat, Marduknak, az [én] ur[amnak állandó áldo]zatát illeti, amely abba]maradt [... ...]⁶³

A v.1–18 [Egy előz]ő, kor[ábbi király] Esagilban levő [feli]ratá[n olvastam],⁶⁴ hogy [rendszeres áldozatként hal felajánlás] nem [men]t be az Esa[gi]lá[ba, a naponkénti] fri[ss halat nem] ajánl[ották fel.] A M[arduk, az én uram, re]ndszeres áldozataké[nt] bemutatandó 30 él[ő] [halat] illetően, amely rég[től] fogva mega-

⁵⁸ marratu, „búsgerle, gerlice”?

⁵⁹ ušummu, CDA 430a szerint „mogorós pele”. Da Riva szerint rágszálóra utal. Az egér megjelenik a Nabū istennek bemutatott áldozatok között. Vö. Caroline Waerzeggers: *The Ezida temple of Borsippa. Priesthood, cult, archives* (Achaemenid History 15). Nederlands Instituut voor het Nabije Oosten, Leiden 2010, 256.

⁶⁰ izḥu, „gerezd, fűrt”. Más olvasási lehetőség *isih* (< *isḥu*, „(hal)uszony”). Da Riva, Rocio: *Brisa*, 66.

⁶¹ ašnan ruššā, esetleg a valamilyen vörös gabonából készült erjesztett ital?

⁶² A különféle borfajtákhoz lásd Millard, Alan R.: Ezekiel 27:19: The Wine Trade of Damascus. In: *Journal of Semitic Studies* 7 (1962), 201–203.

⁶³ Az oszlop aljáról egy vagy két sor hiányzik mindkét szövegváltozatból.

⁶⁴ Vö. Ezsd 4,15; Eszt 2,22–23; 6,1–2.

*ip[pa]r[kù]*⁹ *M[ar]duk bēli lib[ba]*¹⁰
*y[á]ti [u]šadkâ[n]ni*¹¹ *el šukuddākū*
*E[sagi]l u*¹² *20 mārē Bābi[lu]*¹³ *mārē*
*šuk[ud]dākū labīrūti*¹⁴ *[an]a*
*šuhummuṭam nūnū balṭi [ša] ūm*¹⁵
*[a]na ginē Marduk bē[l]īya*¹⁶
*uma*¹⁷ *eršunūtīma*¹⁷ *nūnū balṭi ana*
*ginē Marduk bēlīya*¹⁸ *šēri u kīn[sikki]*
uṭahhū

^{A v.19} *Maumušā m[akūr] rukūbi[šu]*
*ell[iti]*²⁰ *itātūšu pānu u arki*²¹ *unātūšu*
*qarūšu*²² *šiddātūšu*²³ *[e]rū u*
*muš[huššū]*²⁴ *[šā]riri ušal[bi]š*²⁵
*[abnē n]isiqti u[za]in*²⁶ *in[a]*
*ag]ē Puratti [e]l[lūti]*²⁷ *[kīma*
*kak]kaba bu[rū]mū*²⁸ *ša[rūrū]šu*
*ušē[pi]šma*²⁹ *ana tabrāt[i] kiššat*
*nišē*³⁰ *lulē u[šma]llē*

^{A v.31} *ina [zagmukkam] rēš ša[tti]*³²
*[Mardu]k [Enlil] il[āni]*³³ *[qerb]ašu*
*ušēšim[ma]*³⁴ *[ana] isinnu tarbāti*³⁵
*akītāšu šī[rti]*³⁶ *ušašdihma*³⁷ *ina*
*M[aumušā ellēt]im Marduk*³⁸
*[ušem]ma ina kār*³⁹ *[ure]iš Arahti*
⁴⁰ *[irabb]iš Esis[kur]*⁴¹ *[ana erēbi b]ēl*
*ilāni šaqūm bēl bēlē*⁴² *[ištu maka]llē*

k[adá]lyo[ztatott], M[ar]duk, az úr felindí[t]otta az én szív[emet]. E[sagi]l halásza⁶⁵ mellett 20 babi[loni] polgárt, ősi hal[á]szok fiait [ar]ra készítettem, hogy vigyenek gyorsan naponkénti élő halakat Marduk, az én u[r]am állandó áldozatá[r]a. Így most élő halakat ajánlanak fel Marduk, az én uram rendszeres áldozataként, reggeli és es[téli] áldozaton.⁶⁶

^{A v.19–30} A Maumušâ-hajót, a m[akuru]-hajót], az [ó⁶⁷ tisz]ta rukūbu-hajóját, annak oldalait, orrát és farát, annak szerszámain, rakterét,⁶⁸ oldal-szárnyait, [s]asfiguráit és muš[huššu]-figuráit⁶⁹ bevo[n]tam [šā]riru-arannyal, ki[díszítettem] rága[kövekkel]. A [ti]szta Eufrátesz [hull]ámain olyanná te[t]tem⁷⁰ ra[gyogá]sát, [mint] az ég[b]olt [csi]llagai. Be[töltöttem] azt dicsőséggel a világmindenség népeinek csodála[t]ára.

^{A v.31–60} Az é[v] eleji [ünnepségek idejé]re elhelyeztem [abb]an [Mardu]kot, az isten[ek Enlil-jét], és így vonultattam fel a nagy ünnep[re], az ő maga[sságos] Akitu-ünnep[re]. A [tiszt]a M[aumušâ-hajó]ban Marduk [ül], a kikitő[ben]

⁶⁵ *šukuddākū* (ŠU-KU₆-da-ku), „(templomi) halász” (CDA 382a). Más értelmezési javaslat szerint *šu-ḫa-da-ku* (*šuhaddāku*). Vö. Landsberger, Benno: *The Fauna of Ancient Mesopotamia* (Materialien zum sumerischen Lexikon VIII/2), Pontificium Institutum Biblicum, Roma 1962, 111.

⁶⁶ *kinsikku* (KIN.SIG), „késő délután”, vö. CDA 159a (sumer jövevényszó).

⁶⁷ Azaz Marduk.

⁶⁸ *qarū* (*karū*), a hajó raktere (CDA 149b).

⁶⁹ A *mušhuššu* „félelmetes kígyó”, a mitologikus kígyó-sárkány neve (sumer kölcsönszó, muš-ḫuš). Vö. Wiggermann, F.A.M.: *Mesopotamian Protective Spirits. The Ritual Texts* (Cuneiform Monographs 1). Styx, Groningen 1992, 168–169.

⁷⁰ Az *ušēpišma* (*epēšu Š*, „cselekvést elvégeztet”) helyett WBC-ben *ušanbiṭma* (*nabātu Š*, „ragyogtat, ragyogóvá tesz”) olvasható.

[M]aumušâ⁴³ [a]di Esiskur⁴⁴
 [mašdaḥi] bēli rabî Mar[duk]⁴⁵ bēli
 [ittuši]b [n]uḥšu⁴⁶ imnim [u
 šum]ēlu⁴⁷ ašūḫī šīḫūti⁴⁸
 aštakkan[šū]ma⁴⁹ tamlé Esis[kur]⁵⁰
 mašdaḥu bēli rabî Mar[duk]⁵¹ kīma
 qišti erēni ellīti⁵² [irīs]sa ušti[b]⁵³
 Adad Išta[r]⁵⁴ ša itti Mar[duk]⁵⁵
 Enlil il[āni]⁵⁶ išaddihūma q[ereb
 Bābili]⁵⁷ lipit qāt[īya]⁵⁸ ša [× × × ×
 × ×]⁵⁹ [× × × × × ×]⁶⁰ [× × × ×]

^{A vi.1} Nabû-kudurru-ušur² šar Bābilu
 zānin Esagil³ u Ezida anā[ku]

^{A vi.4} Ezida [bīt kīnim⁵ narām
 Mar]duk⁶ ana Nabû [šukkallu šī]ri⁷
 mušāriku ūm balāṭiya⁸ [i]na Barsip
 eššiš ēpuš⁹ ana šīpīšu erēnē dannūti¹⁰
 aštakkan¹¹ musukkanna išša dārā¹²
 erēnē paglūti¹³ [ḥurāšu] namru
 uḫallipma¹⁴ mimma ša innatṭalu¹⁵
 aštakkan qereb uššišu¹⁶ [erē]nē
 da[n]nūti¹⁷ [ša ina š]ad L[a]bnānu
 qištišunu¹⁸ [ina q]āṭiya ellēti akkisa¹⁹
 [ḥurā]ša ruššā ušalbiš²⁰ abnē
 nisiqti uza²¹ imma²¹ ana šullulu
 Emaḫtila²² papāḫu Nabû²³ pāni
 šelaltišunu ušatriš

[örö]möt szerez⁷¹ az Arahtunak,⁷² és [meg-
 nyug]szik Esis[kurban].⁷³ Az istenek magassá-
 gos [u]rának, az urak urának [bevonulásához a
 M]aumušâ-hajó [kikö]tőhelyé[től] Esiskur[i]g,
 Mard[duk]nak, a nagy úrnak [bevonulási út-
 ján], az úrnak, aki [naggyá] teszi a [b]őséget,
 jobb [és ba]l felől magas fenyőfákat ültettem
 [neki]. Esis[kur] teraszát, a nagy úr, Mar[duk]
 felvonulási útvonalának végénél, olyan kelle-
 m[essé] tettem annak [illa]tát, mint a tiszta
 cédruserdő. Adad és Išta[r], akik Mar[duk]kal,
 az ist[enek] Enliljével együtt vonulnak be [Ba-
 bilonba], kez[eim] alkotását (?), amelyet [...] ...
 [...].

^{A vi.1-3} Én vagy[ok] Nabu-kudurru-ušur, Babilon
 királya, Esagil és Ezida gondviselője.

^{A vi.4-50} Ezidát, [a hűség házát, Mar]duk kedven-
 cét, Nabû, a [magas]ságos [miniszter] számára,
 aki meghosszabbítja életem napját, újjáépítet-
 tem Barsippá[b]an. Gerendáiként hatalmas
 cédrusokat helyeztem el. A musukkannu-fát, az
 örök fát és a vastag cédrusokat ragyogó [arany-
 nyal] vontam be, és mindent, ami csodálatra
 méltó, abban a templomban helyeztem el.
 A ha[t]almas [cédu]sokat, [amelyek] a L[i]bá-
 non [he]gyéről, az ő erdeiből valók, tiszta
 [k]ezeim[mel] kivágtam, vörös [aran]nyal borí-
 tottam be, drágakövekkel díszítettem, és az

⁷¹ *murīš nārāti*, „aki örömet szerez a folyóknak”, az alvilágban trónoló teremtő Ea isten jel-
 zője.

⁷² Arahtu a Babilont kettészelő Eufrátesz nyugati ága. Királyi feliratokban általában az Euf-
 ráteszre utal. Da Riva, Rocío: *Brisa*, 70.

⁷³ Esiskur, „az áldozat háza” a neve a II. Nebukadneccar által Marduk tiszteletére épített *Bīt*
Akīti-nek, vagyis az újévi ünnep templomának. Más helyen *bīt ikribī* néven is megjelenik. Vö.
 Bidmead, Juley: *The Akītu Festival: Religious Continuity and Royal Legitimation in Mesopotamia*
 (Gorgias Dissertations). Gorgias Press, Piscataway 2004, 116.

A vi 24 *ša 6 bītī dalbānāti* 25 *papāhi Nabû* 26 *erēnē šullulīšīna* 27 *kaspi ebba uza* 28 *in rīmē ekdūti* 29 *pitiq erī aptiqma* 30 *tīr [kaspi uša]lbiš* 31 *aban ni[siqtī] uza* 32 *inma ina sippī bāb papāhi ušziz* 33 *sippī šigari tallu hittu* 34 *giškanakku dalāti bāb papāhu* 35 *hurāši ruššā ušalbiš* 36 *[in]a agurru kaspi ebba* 37 *[t]allakti papāhu* 38 *u mālaku bīt ubannū* 39 *dalāti musukannu u erēni* 40 *i[hi]z kaspi ebba uḫhizma* 41 *ēma bābāni kalašīna* 42 *ertetti* 43 *dūm parakkē askuppi bīti* 44 *pitiq kaspi ebba aptiq* 45 *[er]ēn šulūlu ašrukkāti* 46 *ša bāb il[tā]ni kaspi pešū uḫhizma* 47 *ana ā[š]ē [u] ēreba* 48 *ša mār rubē Nabû* 49 *ša i[teḫḫū an]a qereb Bābili* 50 *unammir kīma ūm*

A vi.51 *[ša manāma] šarri maḫri* 52 *lā [īpušu ana N]abū bēlīya* 53 *[rab]iš ēpuš* 54 *[Nabū u Nanāya bēlēya ina ḫi]dāti u* 55 *r[ī]š[ā]ti* 56 *šu[bat tūb libb]a* 57 *q[erbašu ušēšib]*

Emaḫtila, Nabû szentélyének befedésére lefektettem hármásával.⁷⁴

A vi.24–50 Ami a Nabû szentélyének hat átjáróját⁷⁵ illeti, azok tetőzetének cédrusait ragyogó ezüsttel díszítettem. Vad bikákat öntöttem rézből, és [be]borítottam [ezüst] borítással. Kidíszítettem drá[ga]kövel, és odaállítottam a szentély kapukereteihez. A kapukereteket, a záratokat, a keresztgerendát, a szemöldökfát, az ajtókeretet és a szentély ajtószárnyait beborítottam vörös arannyal. A szentélyhez vezető [j]áratot és a templomhoz vezető bejáratot ragyogó ezüstlapok[ka]l⁷⁶ ékítettem. A musukannu-fából és cédrusfából készült kapuszárnyakat ragyogó ezüst be[ra]kással borítottam, és ahol csak kapu volt, mindegyiket rögzítettem.⁷⁷ A szenthely szobortalapzatát,⁷⁸ a templom küszöb lapját ragyogó ezüstből öntöttem meg. Az é[sza]ki kapu raktárai tetőzetének [céd]rusait fehér ezüsttel borítottam be, és Nabû hercegfi ki[vo]nulása [és] bevonulása alkalmára, amikor ő Babilonhoz [közeled]ik, olyan ragyogóvá tettem, mint a nappal.

A vi.51–57 [Amit egyetlen] király sem [tett meg] azelőtt [N]abū[val], az én urammal, én [bőség]gel megtettem: [Nabû és Nanâyát, az én uraimat ör]öm[mel] és u[jj]ong[ás]sal [elhelyeztettem abban, jókedvük] lak[helyén].

⁷⁴ *ana šullulu Emaḫtila papāhu Nabû pāni šelaltīšunu ušaṭriš.* Weissbach (19): „zur Bedachung Emaḫtilas, des Zimmers Nabus, liess ich (sie) dreifach hinlegen”. Langdon (159): „und zur Bedachung von Emaḫtila, der Kapelle des Nebo, ließ ich sie zu je drei hinstrecken.” Da Riva, Rocío: *Brisa*, 50: „and I laid it over for the roofing of Emahtila, the cella of Nabû, the (decorated) *face of three of them.*”

⁷⁵ *bīt dalbāni*, „összekötő átjáró, folyósó”. Vö. CDA 54a.

⁷⁶ *ina agurru kaspi ebba*, WBC szerint *i-na a-gur-ri kas-pa e-eb-bi*.

⁷⁷ *retū* Gtn? „szeget bever; rögzít, helyreállít” (CDA 303a).

⁷⁸ *dī'u / dū*, „trón-talapzat, emelvény” (CDA 61a; Da Riva, Rocío: *Brisa*, 105).

^{A vii.1} *sattukšunu rabûtîm el ša maḥar*
² *ana duššî ašte* ³ *ēma* ³ *ša ūmu ištēn*
gumāḥu marûm šuklulum ⁴ *š[a*
minâtišu šuklulat] ⁵ *[zum]uršunu*
pūšam [lā išu] ⁶ *[16 imm]erû mirî*
zuluḥḥê [damqûtim] ⁷ *qadu ša ilâni*
B[arsip] ⁸ *[2] paspasê 3 šukinûnê 20*
m[arratî] ⁹ *2 lidânê 3 ušum[mû]* ¹⁰
izih nînu apsî simat a[ppâri] ¹¹ *arqa*
dêšûtu lalâ musa[rrê] ¹² *inba ruššûtu*
šummuḥ šippati ¹³ *suluppê asnê*
uribtê ¹⁴ *muziqê billatu damiqta* ¹⁵
ḥimêtu muttâqa ¹⁶ *šizbu ulû šamnu* ¹⁷
dašpa sêrâš karâni elli ¹⁸ *paššur*
Nabû u ¹⁹ *Nanâya bêlêya* ²⁰ *el ša pânu*
udaš[ši]

^{A vii.21} *Ma[id]ḥ[edû]* ²² *elep rukûbišu*
ellîti ²³ *ašte* ²⁴ *ēma* ²⁴ *ušēpissîma* ²⁵
zârati musukannu ²⁶ *u 2 qarê erēnê*
šihûti ²⁷ *ḥurâša ruššâ ušalbiš* ²⁸
ubannâ tiqnîtim ²⁹ *ina zagmukkam*
[rêš sat]ti ³⁰ *ana isinnu ša akîti* ³¹ *ša*
Enlil ilâni Mard[uk] ³² *Nabû aplu*
šitluḥi ³³ *ištu Barsip išaddiḥu* ³⁴ *ana*
qereb Bâbili ³⁵ *ina matušû ša kuzba* ³⁶
zânatu lalâ malâtu ³⁷ *ušaršidma*
zârat šâriri ³⁸ *u qarê kilallân* ³⁹ *ana*
alakti rubûtišu ⁴⁰ *ana tabrât [lu]lê*
ušmalu ⁴¹ *ša manâma šarru maḥru lā*
ipušu ⁴² *ana Nabû bêlêya rabîš epuš*

^{A vii.1-20} Törekedtem arra, hogy bőséggel ellás-
sam ⁷⁹ őket rendszeres áldozatukkal, nagyob-
bakkal, mint azelőtt: naponként egy hizlalt, tö-
kéletes tenyész bikát, a[melynek formája tökéle-
tes, amelynek tes]tén [nincs] fehér folt, [16] kö-
vér [ju]hot, [jó] zuluḥḥu-fajtát, ⁸⁰ mindazzal
együtt, amely B[arsippa] isteneinek jár, ti.: [2]
kacsát, 3 galambot, 20 ma[rratu-madarat], [2]
kiskacsát, 3 pel[ét], felfűzött édesvízi halakat, a
l[ápos] legjavát, friss zöldségeket, a zöldsé-
gesk[ertek] gazdagságát, piros gyümölcsöt, a
gyümölcsöskert bőségét, datolyát, dilmuni da-
tolyát, szárított fügét, mazsolát, finom sört, va-
jat, muttâqu-süteményt, tejet, minőségi olajat,
mézet, sört, tiszta bort. Nabû és Nanâya, az én
uraim asztalát a korábbinál bőségesebben
lát[tam el].

^{A vii.21-42} Törekedtem arra, hogy elkészíttessem a
Ma[id]ḥ[edû]-hajót, az ő tiszta rukûbu-hajóját.
A musukannu-fából készült kabint és a 2 magas
cédrusfából készült rakterét beborítottam vörös
arannyal, és díszekkel ékítettem. [Az é]v[eleji]
ünnepen, Mard[uk], az istenek Enlilje Akîtu-
ünnepére, felvonul Nabû a győzelmes örökös⁸¹
Barsippából Babilonba a Maidḥedu-hajón,
amely bűvölettel ékes, gyönyörűséggel teljes.
Elkészíttettem a kabint šâriru-aranyból és
mindkét rakterét az ő hercegi útjára, és betöl-
töttem [ragy]ogással mindenki csodálatára.
Amit egyetlen király sem tett meg azelőtt Na-
bûval, az én urammal, én bőséggel megtettem.

⁷⁹ Vö. A iv 23kk. A WBC iv 8-9-ben az *ana duššî ašte* ²⁴ *ēma* helyett ez áll: *ana duššî lî[bbi] ūbi-
lamma*, „bőséggel vittem a[bba]”. Másként értelmezi Da Riva, Rocío: *Brisa*, 51: „My heart brought
me to provide ... lavishly”.

⁸⁰ A *zuluḥḥu* valamilyen hosszú szőrű juhajtára utal.

⁸¹ A feliraton itt *šî-te-lu-ṭi* áll, de a *-te-* valószínűleg elírás az *-it-* helyett.

A vii.43 *ištu Ištar-šākipat-tēbīšu*⁴⁴ *adi Kasikillu*⁴⁵ *Ištar-lamassi-ummānīšu sulû rapšu*⁴⁶ *mûtaq bêlu rabû Marduk*⁴⁷ *ištu Ikkibšu-nakar*⁴⁸ *adi nēreb Nabû Esagil*⁴⁹ *Nabû-dayyān-nišīšu sulû rapšu*⁵⁰ *mûtaq māru rubû Na[bû]*⁵¹ *tamlâ zaqru umall[ūna]*⁵² *ina kupru u agu[rri]*⁵³ *udammiq [tallakt]i*

A vii.54 *Libbi[l-ḥegalla]*⁵⁵ *[palgu šit šamši Bābili]*

C iv.14 *ša ištu ūm rēqū[tu innamū]*¹⁵ *aša[r]šu aš[te]ēma*¹⁶ *ina kupru u [agurru]*¹⁷ *abnâ [usukkīšu]*¹⁸ *ina Ay-i[būr-šabûm]*¹⁹ *sulê [Bābili]*²⁰ *ana mašdaḥu [bêlu rabû Marduk]*²¹ *titurru [pa]lgi [akšurma]*²² *musukka[nnu iṣi dāria u]*

A viii.1 *u [erēnē dannūti ašūhū pagl]ūti*² *siparri [uḥalli]pma*³ *[adi še]lā-šb-šu*⁴ *[ištān elān š]anīma <šulūlūšu abnīma>*⁵ *[ina kup]ru u agurru*⁶ *[ubannâ] tallakti*

A viii.7 *[Nabû-k]udurru u[šur]*⁸ *šarru Bāb[ilī]*⁹ *muš[te]’u ašr[āti Nabû]*¹⁰ *u Marduk bē[līšu anāku]*

A viii.11 *Bābilu m[āḥāz bêlu rabû]*¹² *Marduk āl [tanada]tt[ūšu]*¹³ *Imgur-Enlil*¹⁴ *u Nemētti-Enlil*¹⁵ *dūrišu rabû u[ša]klil*¹⁶ *[ša manāma šarru ma]ḥri lā [p]uš*¹⁷ *[ina sip]pī abullātīš[unu]*

A vii.43–53 Ištar-šākipat-tēbīšutól Kasikilluig, az Ištar-lamassi-ummānīša nevű széles utcán, a nagy úrnak, Marduknak a sétányán, és Ikkibšunakartól Nabû Esagilba való bejáratáig, a Nabû-dayyān-nišīšu nevű széles utcán, a hercegfinak, Na[bû]nak a sétányán magas töltést készí[tetem és] kijavítottam [az ut]at szurokkal és égetett téglával].⁸²

A vii.54–55 Libbi[l-ḥegallának, Babilon keleti csatornájának],

C iv.14–22 amely régó[ta pusztulásnak indult],⁸³ megk[erest]em hel[y]ét, [és] megépítettem [annak védőfalait⁸⁴] szurokból és [égetett téglából]. Az Ay-i[būr-šabûm]on, [Babilon] sétányán, [Marduknak, a nagy úrnak] bevonulási útjához [készítettem] egy [csat]ornán átívelő hidat. A musukka[nnu-fát, az örök fát],

A viii.1–6 és [az erős cédrusokat és a hatal]mas [fenyőfákat] bronzsal [vo]ntam be. [H]ármassá[val egyiket a má]sik[ra] rakván, <megépítettem a padlózatát>.⁸⁵ [Szu]rok[kal] és égetett téglá[val jól elkészítettem] az utat.

A viii.7–10 [Én vagyok Nabû-k]udurru-u[šur], Bab[ilon] királya, aki folyton ker[es]i [Nabûnak] és Marduknak, [az ő] úr[ainak] szenthe[lyeit].

A viii.11–19 Babilonban, [a nagy úrnak], Marduknak k[ultuszközpontjában], [dics]é[retének] városában, [be]fejeztem nagy várfalait, az Imgur-

⁸² A babiloni utcanevekhez lásd Csabai Zoltán: Babilón utcái. In: *Ókor* 11.1 (2012), 41–51.

⁸³ Az olvashatatlan A vii 56 és következő sorait a párhuzamos szöveg, WBC iv 14–22 alapján rekonstruálhatjuk.

⁸⁴ *usukku* a neve az öntözésre használt csatornák falának (CDA 428b).

⁸⁵ A *šú-lu-ul-šu ab-ni-ma* kifejezés a WBA és WBC verzióból egyaránt hiányzik. Da Riva ebből arra következtet, hogy a feliratok alapjául használt mintaszöveg is hibás lehetett (Da Riva, Rocío: *Brisa*, 19).

¹⁸ *rīmē erī paglūti* ¹⁹ *u mušhuššū*
[šēzuzūti ušziz]

A viii.20 *kāri hirītīšu* ²¹ [*ina*] *kupru u*
agurri <adi šinīšu> ²² *aba ālidi āla*
ušalme ²³ *yāti* [*kāru*] *dannu adi*
šalāšīšu ²⁴ [*ištēn itti šanū*] *ina* [*kupri*]
²⁵ [*u agurri*] *abn[ma]* ²⁶ [*itti kāri*
abam ik]šuru [*esseniqma*] ²⁷ [*išissu*
ina i]rat ²⁸ [*kigalli ušar*]šidma
²⁹ *rēšīšu šadāniš uzaqqir*

A viii.30 *kā[ri rabī ebe]rta ereb šamši* ³¹
dūr Bābili ³² [*ušalmi ištu a*]barti *Nār-*
Upē ³³ [*adi Nār-Ħegalla*] ³⁴ *kāri rabī*
eberta šit šamši ³⁵ *ištu abul Ištār adi*
abul Uraš ³⁶ *ina kupri u agurru* ³⁷ *aba*
ā[lidi ik]šurma ³⁸ *makātīm agurru*
[*a*]bar[*ti Pu*]ratti ³⁹ [*urak*]kisma
ušak[li] ⁴⁰ *sitte[ātim]* ⁴¹ *yāti* [*apilšu*
rēš]tā ⁴² *narām* [*libbī*]šu ⁴³ [*kāri*]
Arašti [*ina*] *kupru* ⁴⁴ *u* [*agurr*]u
akšurma ⁴⁵ [*itti kāri*] *abi ik[šu]ru* ⁴⁶
[*uda*]n[*ni*]n[*ma*] ⁴⁷ *itāt dūr*
abn[īma] ⁴⁸ [*ina*] *kupru u agurru*
a[kšurma] ⁴⁹ [*mūš*]ē *mēšu u[štētēšir]*
⁵⁰ [*ana ni*]širti [*Esaqil*]

Enlilt és a Nemētti-Enlilt.⁸⁶ [Amit egyetlen király] sem te[t]t meg [azel]őtt, városkapu[i]k [sze]gleté[nél] rézből készült erős, hatalmas bikákat és [félelmetes] mušhuššu-lényeket [állítottam].

A viii.20-29 Várarkainak támfalát illetően – nemzőatyám <kétszeresen> körülvette a várost szurokból és égetett téglából készült támfal[lal]. Én magam harmadikként egy erős [támfalat] építettem [– egyiket a másik mellé –] [szurok]ból [és égetett téglá]ból. [Megvizsgáltam⁸⁷ a támfal]lal [együtt melyet az apám ál]lított, [és alapját az alvilág talapzatának fel]színén [hely]eztem el,⁸⁸ és tetejét oly magasra emeltem, mint egy hegy.

A viii.30-50 Babilon várfalát [körülvettem egy nagy] támfallal a nyugati [par]ton, a Nār-Upê folyó [szem]közti partjá[tól] a Nār-Ħegallá[ig].⁸⁹ A nagy támfalat a keleti parton, az Ištár kaputól az Uraš kapuig n[emző]atyám [r]akta szurokból és égetett téglából, égetett téglából készült oszlopokat illesztve a falhoz [az Euf]rátesz [m]ásik olda[lán], és így feje[z]te be⁹⁰ a kiugrás[okat].⁹¹ Én, [az ő leg]főbb [örököse], [szív]ének kedvence, szurok[ból] és [égetett téglából] felraktam az Araštu támfalát, és [mege]rő[sí]tettem [a támfallal], amelyet atyám rakott. A várfal köré építettem, szurok[ból] és égetett téglá[ból rakt]am, és a víz[jára]tait is [jól elkészítet]tem. [Az Esagil]

⁸⁶ Imgur-Enlilt és Nemētti-Enlil a várost körülvevő várfalak neve, amelyeket Nabû-apla-ušur, a király apja kezdett el építeni.

⁸⁷ *sanāqu* N pret.? „be checked” (CDA 316a).

⁸⁸ Vö. Nabû-apla-ušur Imgur-Enlil felújításáról szóló szövegével (ii 39–40).

⁸⁹ Nār-Upê, Babilontól északra, valószínűleg a nyugati oldalról ömlött az Eufráteszbe. A Nār-Ħegalla az Araštu / Eufrátesz másik neve. Vö. Da Riva, Rocío: *Brisa*, 70.

⁹⁰ A feliraton itt *ú-šak-[li]-li* áll. A hibához lásd Da Riva, Rocío: *Brisa*, 40.

⁹¹ *situ, sittu*, „kiugrás” a kőfalon (CDA 325b).

C v.6['] u [Bābili] 7 [lā naš[kun nābalum] 8['] qer[eb Purattī] 9['] ḥalšu ra[bītīm ina kupri] 10['] u a[gurri] 11['] [u]šēpiš 12['] i[šī]d[su Apsâ] 13['] ušar[šidma]

A ix.1 rešiša uzaqqir 2 ḥursāniš

A ix.3 [Emaḥ bīt Ninḥur]sag 4 li[bba Bābi]li 5 [ana Ninmaḥ] ummu bā[nītīya] 6 [ina Bābili ēpuš] 7 [ana Nabû] su[kkall]u šī[ri] 8 [ša iddinna]m ḥaṭṭa išar[ti] 9 [ana] paqādi kal dadmē 10 [mušā]riku ūm balā[ti]ya 11

[Egi]drukalmmasumma [bīssu] 12 [ina] qereb Bābilu 13 i[na kupri] u agurru ēpuš 14 [ana] Gul[a rubāti] šīr[ti] 15 bē[let] rā'imtīya [nāširat napištīya] 16 [mu]šallim[at per'īya] 17 [E]ḥursagsikillu [bīssa] 18 [ša] qereb Bābilu 19 [ina ku]pru u agurru ēpuš 20 [E]namḥe bīt Adad ša [Kumari] 21 ana Adad bēli mušašk[in] 22 ḥegalli ina [mātīya] 23 ina Bābilu ēpuš 24 ana Šamaš da[yyān šīri ša] šamē [u] eršetim 25 mu[šaškin] šīr [dumqi] 26

C v.6[']-13['] és [Babilon vé]delme [érdekében, azért hogy a szárazföld n]e ker[üljön az Eufrátesz]be, készített[em] egy na[gy] erődítményt [szurokból] és ég[etett téglából]. A[la]p[ját az Apszúban] hely[ez]tem el, [és]

A ix.1-2 tetejét oly magasra emeltem, mint egy hegy.⁹²

A ix.3-48 [Az Emaḥot, Ninḥur]sag [templomát Babi]lon sz[ívében, Ninmaḥnak,] az én szü[lő]anyámnak [építettem Babilonban].⁹³ [Nabûnak,] a mag[asságos] mi[niszt]er[nek, aki ne]kem [adta] az igazsá[gos] királyi pálcát,⁹⁴ [hogy] felvigyázzam az egész lakott földet, [aki megho]sszabbítja éle[t]em napjait, megépítettem Babilonba[n szurokból] és égetett téglából az [Egi]drukalmmasummat,⁹⁵ [az ő templomát]. Gul[ának,] a magas[ságos]⁹⁶ hercegnőnek, az úr[nőnek], aki szeret engem, [lelkem őrző]jének, sarjadékom ol[talmazó]jának, szu[rok]ból és égetett téglá[ból] megépítettem [az E]ḥursagsikillut,⁹⁷ [az ő templomát, amely] Babilonban van. Adadnak, az úrnak, aki bőséget a[d országom]ban, megépítettem Babilonban [az E]namḥét,⁹⁸ Adad templomát. Šamašnak, az ég [és] föld [magasságos] bí[rójá]nak, aki

⁹² A hegy itt a mitikus istenhegy lehet. Hasonló szemléletmód inspirálhatta Gen 11,1–11 Babel „tornyának” történetét.

⁹³ Az ősi mezopotámiai mitológiában Ninmaḥ az isteni ősanya, teremő összülő szerepében jelenik meg.

⁹⁴ Vö. fentebb A ii 1–2, bár ott pásztorbot (*šibirru*), itt pedig az uralkodói pálca, jogar (*ḥaṭṭu*) jelenik meg.

⁹⁵ Egy másik Nabû-templom Babilon városának keleti részén. A templom nevének jelentése: „a ház, amely felruház az ország jogarával”.

⁹⁶ WBC szerint a GAL olvasata itt nem *rabû*, „nagy”, hanem *šīru*, „magasságos”. De lásd A x 5 és C vi 39, ahol Gula WBA [NIN] GAL, WBC szerint viszont NIN ra-[bi-ti].

⁹⁷ Gula, a gyógyítás istennője. Eḥursagsikillu nevének jelentése „a tiszta hegy háza”.

⁹⁸ Enamḥe, „a bőség háza”. Adad a természeti áldás, eső istene.

ina [tér]t[í]ya²⁷ Edi[kud]kalam[m]a
 b[ī]ssu²⁸ ina Bābilu ēpu[š]²⁹
 Ekitušgarza bīt Bēlet-Eanna³⁰ ina
 tubqat dūri³¹ ana Bēlet-Eanna bēlti
 širti³² qābāti damqātiya³³ ina Bābilu
 ēpuš³⁴ ana Gula ru[bāt]i šir[ti]³⁵
 āšibat Esabad³⁶ muṭi[bbat] širīya³⁷
 nā[širat na]pištīya³⁸ [šamē
 mu]sukkannu iṣṣi dārām³⁹ ḥurāši
 ruššā ušalbi[š]ma⁴⁰ abnē nisiqti
 uza⁴¹in[ma]⁴² ušatriṣ elišu⁴³ paššur
 tak[n]é⁴⁴ simat māk[ā]lē[š]u⁴⁵
 ḥurāši namr[i ušalbiš]⁴⁶ abnē nisiqti
 [uza⁴⁷inma]⁴⁸ ukīn [maḥaruššu]⁴⁹ 2
 kal[bē] ḥurāši [2 kalbē kaspi 2 kalbē
 erī]⁴⁸ ša m[eš]rēti [puggulū]

C vi.22 šukbutū mināti^{vi.23} ina bābātīšu
 širāti^{vi.24} ušaršid ina kigallum
 C vi.25 Ṭābi-supuršu dūr Barsip²⁶ eššiš
 ēpuš kār hirūtīšu²⁷ ina kupru u agurri
²⁸ āla ana kīdānu ušashir²⁹ ana Mār-
 bīti bēli³⁰ mušabbir kakka nakirīya³¹
 b[ī]ssu ina Barsip eššiš ēpuš³² ana
 [Gula šu]’ēti balātu³³ [gāmitat
 napišt]īya āšibat [Et]īla³⁴ [Etila
 b[ī]ssa ina Bar]sip eššiš [ēpu]š

[kedvező]⁹⁹ jelet a[d jós]lás[om]ban, megépít-
 tettem¹⁰⁰ Babilonban az Edi[kud]kalam-
 [m]át,¹⁰¹ az ő templomát. Bēlet-Eannának, a
 magasságos úrnőnek, aki elrendeli javamat, el-
 készítettem¹⁰² Babilonban, a várfal sarkánál az
 Ekitušgarzát, Bēlet-Eanna templomát. Gulának,
 a mag[asságos] her[cegnő]nek, az Esabad lakó-
 jának, aki megőrzi testemet [egészségben],
 [le]lkem ő[rz]őjének], beborí[t]ottam vörös
 arannyal egy [mu]sukkannu-fából, az örök fá-
 ból készült baldachint, és kidíszítettem azt drá-
 gakövekkel, és kifeszítettem azt fölötte.¹⁰³ A
 gondos[k]odás asztalát el[e]del[ei]hez illően
 [beborítottam] ragyo[gó] arannyal, [kidíszítet-
 tem] drágakövekkel, [és elébe] helyeztem. Két
 arany ku[tyát, két ezüst kutyát, és két réz ku-
 tyát], amelyeknek t[e]ste [hatalmas]

C vi.22–24 és méretük tekintélyes volt, magasságos
 kapuiból egy talpazatra helyeztem.

C vi.25–34 Ṭābi-supuršut, Barsippa várfalát újjáépít-
 tettem. Várakának szurokból és égetett téglá-
 ból készült támfalával kívülről körülvettem a
 várost. Mār-bītinek, az úrnak, aki összetöri el-
 lenségeim fegyverét, újjáépítettem az ő templo-
 mát Barsippában. [Gulá]nak, az élet [assz]o-
 nyának, [éle]tem [oltalmazójának, Et]īla¹⁰⁴ la-
 kójának, újjá[épí]tet[tem Et]ilát, az ő templo-
 mát Bar]sippá[ban].

⁹⁹ WBC vi 2-ben a SIG₅ megfelelője *dum-q[í]*.

¹⁰⁰ WBC szerint (vi 4) *eššiš ēpuš*, „újra elkészítettem, felújítottam”.

¹⁰¹ Edikudkamma, „a föld bírójának háza”. Šamaš az igazságszolgáltatás istene, de ugyanakkor az az istenség is, aki (Adad istennel együtt) a jóslásban „jeleket” ad. Az ókori Mezopotámiában a jövő is isteni döntéshozatal következménye.

¹⁰² WBC szerint (vi 8) *eššiš ēpuš*, „újra elkészítettem, felújítottam”.

¹⁰³ A felirat itt következetesen a hn. szuffixumot (-šu) használja Gula istennővel kapcsolatban. Lásd ehhez Huehnergard, John: *Grammar*, 1998, 598.

¹⁰⁴ Etila, „a ház, amely életet ad”.

A x.1 ana G[ula] ru[bāti širti] ² mušarbat šatti š[arūtīya] ³ āšibat Egula Eg[ula bīssa] ⁴ ina Bar[sip eššiš ēpuš] ⁵ ana Gul[a bēlti] rabīti ⁶ muballīt[at na]pi[štīya] ⁷ āšiba[t Ezibatila] ⁸ E[zibatila bīssa] ⁹ ina [Barsip eššiš ēpuš] ¹⁰ ana [× × × × × ×] ¹¹ [... ...] ¹² ina [... ...] ¹³ [... ...]

C vi.46 ana maš[šart]i Bābili d[unnunim] ⁴⁷ [ša m]anāma šarru mahri [lā īpu]šu ⁴⁸ [it]āt Bābili [4 līm ammat] ⁴⁹ qaqq[ar]i nesš lā [taḥē] ⁵⁰ ištu [kišādi] Puratti elā[n āli] ⁵¹ adi kišādi Puratti šaplā[n āli] ⁵² [dūru dannum] palgu šit šamši Bābilam uša[lme] ⁵³ [ḥirīssu aḥr]ēma kibir[šu] ⁵⁴ [ina kupri] u agurri akšu[rma] ⁵⁵ [dūru dannum] ina kupri u agurri ⁵⁶ [ina kiš]ādīšu šadāniš abni ⁵⁷ [bāb]īšu šadlāti urakkisma ⁵⁸ [da]lāti erēni sippari uḥallipma ⁵⁹ ertetišināti

C vi.60 ina kisurrē Bābili ⁶¹ ištu mašdaḥu ša kišādi Puratti ⁶² adi qereb Kiš 4 ²/₃ bēru qaqqari ⁶³ [miš]iḥti eqli šipik eperi aštappakma ⁶⁴ m[īli] dannūtīm āla uštalmi ⁶⁵

A x.1-13 G[ulá]nak, [a magasságos] her[cegnőnek], aki megsokasítja ¹⁰⁵ ki[rályságom] éveit, Egula lakójának, [újjáépítettem] Eg[ulát, az ő templomát] Bar[sippá]ban. Gul[á]nak, a nagy [úrnő]nek, aki életben tart[ja lel]ke[met, Ezibatila] lakójának, [újjáépítettem] E[zibatilát, az ő templomát Barsippá]ban. ¹⁰⁶

C vi.46-59 Babilon véd[delmének meg]e[rősítése érdekében] azt tettem, [amit e]gyetlen király [sem te]tt meg azelőtt: Babilon [hat]árában, [4000 könyök] táv[ol]ságban, azért, hogy távolról ne lehessen [elérni] a várost, ¹⁰⁷ az Eufrátesz [egyik partjától, a város] fel[ső felében] az Eufrátesz másik partjáig, [a város] als[ó felében] körülvét[ettem] Babilont a keleti oldalon [egy erős várfallal. Várarkot ás]tam, és [annak] partját kiép[ít]ettem [szurokkal] és égetett téglá[val. Pa]rtjá[ra] szurokból és égetett téglából [erős várfalat] építettem, mint egy hegy. Felállítottam tágas [kap]uit, és azokhoz rögzítettem bronzal bevont, cédrusfából készült kapu[szár]nyait.

C vi.60-66 Babilon határainál, az Eufrátesz partján levő felvonulási útvonaltól egészen Kiš városáig, 4 ²/₃ bēru ¹⁰⁸ távolságban, [a bem]ért távon ¹⁰⁹ földgátat készítettem, és hatalmas v[ízár]ral vettem körül a várost. [Annak érdekében,

¹⁰⁵ WBA szerint *mu-šar-ba-ti*, de a *-ti* feltehetően elírás *-at* helyett. WBC itt olvashatatlan.

¹⁰⁶ A töredékes szöveg egy másik istenség templomának rekonstrukciójával folytatódik, de a részletek már nem olvashatóak. A szöveg következő egysége, amely Barsippa után most ismét Babilon restaurációjáról szól, jobb állapotban maradt fenn a WBC-ben, így ezt a verziót közlöm.

¹⁰⁷ A 4000 könyök (kb. 2 km) nem a várfal hosszát jelzi, hanem az itt épített külső fal és a belső (Imgur-Enlil és Nemētti-Enlil) közötti távolságot. Nebukadneccar más feliratai szerint a cél az volt, hogy az ijászok ne tudjanak a várfal közeléből közvetlenül a város belsejébe lőni. Vö. Da Riva, Rocío: *Brisa*, 73.

¹⁰⁸ Kb. 50 km. 1 bēru = 10,8 km.

¹⁰⁹ Vagy: „mezei mértékegység”, azaz a földek kimérésére használt mértékegység szerint.

[aššum butuqt]i qerbašu lā šubšī⁶⁶
 ina k[upr]i u agurri akšur kibiršun
^{C vi.67} [ana m]aššart[i Bāb]ili
 dunnunim⁶⁸ ašnīma elān Upê adi
 qereb Sippar⁶⁹ ištu kišādi Idigna adi
 kišādi Buranun⁷⁰ 5 bēru qaqqari
 šipik eperī dannūtīm⁷¹ aštappakma
⁷² mē rabūtīm kīma g[i]piš tāmtim⁷³
 ana 20 bēru qaqqari āla ušalmi⁷⁴
 aššum ina takkipti agē mē ezzūti⁷⁵
 šipik eperī dannūti lā nussī⁷⁶ ina
 kupri u agurri akšur kibiršu⁷⁷ dūru
 dannu ina kišādīšu šadāniš abnim⁷⁸
 ana šadīm gāmil napišti [nišēma]⁷⁹
 [Bābili aš]kun [nišim ašib]⁸⁰ ina
 libbīšu [ana šadādu serdē M]arduk
 bēlīya⁸¹ muga[llitīm lā ušarši]
^{C vii.1} Nabû-kudurri-ušur šar Bābili²
 iššakka širi³ zānīn māhāz ilāni
 rabūti anāku
^{C vii.4} ana Esagil u Ezida⁵ [ka]qdā
 kayyānāk⁶ ašrāti [Mar]duk bēlu
 rabū il bānīya⁷ u Nabū a[pl]am
 šitluṭu⁸ narām šarrūtīya⁹
 aštene¹⁰am kayyānu[m]¹⁰
 isinnātīšunu damqā[ti]¹¹ akīssunu
 rabūt[i]¹² ina ḥurāši kaspi abn[ē
 nisiq]ti šūqurūtīm¹³ šapšu namrū
 [hiš]ib šadīm¹⁴ u [ti]māti¹⁵ reš
 mimmē'a damqa¹⁶ gumāhū

hogy] az ne okozzon gáttörést, kiépítettem
 partját sz[uro]kból és égetett téglából.

^{C vi.67–81} [Bab]ilon [v]édelmé[nek] megerősítése
 [érdekében], másodszer az Upê felső részétől
 Sipparig, a Tigris partjától az Eufrátesz partjáig,
 5 bēru távon erős földgátat készítettem, és 20
 bēru távon nagy vízzel, mint valami ár[a]dó
 tengerrel körülvettem a várost.¹¹⁰ Annak érdek-
 ében, hogy az ádáz vizek támadó áradása el ne
 vigye¹¹¹ az erős földgátat, kiépítettem partját
 szurokból és égetett téglából. Partjára erős vár-
 falat építettem, mint egy hegy. [Babilont] em-
 beri életet megtartó hegygé [t]ett[em], hogy az
 abban [lakó embereket] valamely bajk[everő
 meg ne akadályozza,¹¹² hogy húzzák M]arduk-
 nak, az én uramnak [szekere rúdját].¹¹³

^{C vii.1–3} Én vagyok Nabû-kudurri-ušur, Babilon kí-
 rálya, a magasságos kormányzó, aki gondosko-
 dik a nagy istenek kultuszhelyeiről.

^{C vii.4–31} Az Esagil és az Ezida irányában [áll]an-
 dóan elkötelezett vagyok. Folyto[n] keresem
 [Mar]duknak, a nagy úrnak, teremő istenem-
 nek és Nabúnak, a győzelmes ö[rö]kösnek, kí-
 rályságom kedvelőjének szent helyeit. Az év
 eleji nagyszer[ű] ünnepeiken, a nag[y] Akītu-
 ünnepükön, arannyal, ezüsttel, [drá]gaköv[ek]-
 kel, drágaságokkal, fényes šapšuval,¹¹⁴ a hegyek
 és [te]ngerek [bő]ségével, legfőbb javaimmal,
 hatalmas és tökéletes tenyészbikákkal, jó

¹¹⁰ A 20 bēru (216 km) táv a Babilont körülvevő várakok összességét jelöli. A „város” (URU^{ki}) valószínűleg nem csupán Babilon városára, hanem Babilon egész térségére utal (Da Riva, Rocio: *Brisa*, 77).

¹¹¹ nesû D, „elvisz, eltüntet, elsodor” (CDA 251a).

¹¹² rašû Š, „megakadályoz valamiben” (CDA 300a).

¹¹³ Vö. A iii 3. Másként fordít Da Riva, Rocio: *Brisa*, 57: „[I did not permit] a troublemaker to prevent [the people dwelling] inside it [from towing the chariot pole of] my lord, Marduk”.

¹¹⁴ šapšu, valamilyen ruhafélét jelöl.

paglütim šuklulütim ¹⁷ zuluḥḥê
damqūti ¹⁸ immerū mīrī pasillum
gukkallu ¹⁹ izih nūnū apšî iṣ[šur]
šamê ²⁰ kurkū paspasu marratu
šukinūnu ²¹ ušummi pelê simat
appāri ²² arqū dešūtīm lalâ musarrê
²³ inbī ruššūtīm šummuḥ šippatim ²⁴
suluppē asnê uribtē muziqê ²⁵ billatu
damiqtim [diš]pu pešû ḥimētu ²⁶
muttāqu šizbi ulû šamni ²⁷ tuḥdu
ruššâ ḥengalla sullunu ²⁸ dummuq
mātitān ²⁹ tibik sērāš [lā nīb]i māmiš
karānu ³⁰ šattišam in[a nuḥš]i u
ḥegalla ³¹ ina maḥrīšu[nu] ētettiq
^{C vii.32} Nabû-kudurri-uṣu[r ša]r
Bāb[ilī] ³³ rē'ūm kīnim mušte'ū ³⁴
mā[h]āzī ša gimī[r] ēkurri anā[ku]

^{C vii.35} [ana] zikir [šumšun]u kabtu ³⁶
[p]i[tluḥāk] Na[bû u] Marduk ³⁷ [×
× × × ana] dāri[’ā]ti ³⁸ [an]a tē[dišti
mā]ḥāz ilāni rabūti ³⁹ [našā]nn[i
lib]ba emūqa ⁴⁰ [aza]nnan m[āḥāza
u]ddaš ešrēti
^{C vii.41} [ana Nerg]al bēl[īya kāsû idi]
zā’irīya ⁴² [dalāti bāb] bītīšu
Emeslam ⁴³ [kaspi ebbi] uza’in ⁴⁴
[askuppu u nukušê] dalāt šadlūtīm ⁴⁵
[pitiq kaspi ebbi a]ptiqma ⁴⁶ [ina
qereb papāḥīšu ašt]akkan ⁴⁷ [ginê
Nergal u] Laš ⁴⁸ [ilāni ša Emeslam u
Kutu uk]in ⁴⁹ [× × × × × × × ×] ⁵⁰ [×
× × mut]tāqu ⁵¹ [× × × guk]kallu ⁵² [×
× × × × ×] alpē ma[rūti] ⁵³ [sattuk

zuluḥḥu-juhajtákkal, hizlalt juhokkal, pasillum- és gukkallu-fajtákkal, felfűzött édesvízi halakkal, égi ma[dár]ral, libával, kacsával, mar-ratu-madárral, galambbal, pelével, tojásokkal, a lápos javával, friss zöldségekkel, a zöldségesker-tek gazdagságával, piros gyümölcscsel, a gyümöl-csökert bőséggel, datolyával, dilmuni datolyá-
val, szárított függelével, mazsolával, finom sörrel, fehér [mézzel],¹¹⁵ vajjal, muttāqu-süteménnyel, tejjel, minőségi olajjal, piros bőséggel, bőséges gazdagsággal, az országok javával, [kibeszél-hete]tlenül sok sör-italáldozattal, és borral, mi-ként a vízzel, évről évre [bőség]ben és gazdag-ságban jöttem eléjü[k] állandóan.

^{C vii.32-34} Én va[gyok] Nabû-kudurri-uṣu[r], Bab[ilon kirá]lya, a hűséges pásztor, aki állan-dóan keresi¹¹⁶ az össz[es] templom kul[t]uszhelyeit.

^{C vii.35-40} [Amikor] dicsőséges [nev]üket említik, [f]é[lelem] fog el Na[bû és] Marduk iránt [... ...] örök[re]. Erős [szí]vem arra [indított] engem, [ho]gy felú[jítsam] a nagy istenek [kul]tuszhe-lyeit, [gond]oskodom a ku[ltusz]helyről, fel]újítom a szentélyeket.

^{C vii.41-61} [Nerg]al[nak, az én] ur[amnak, aki meg-kötözi] ellenségeim [kezeit], az ő templomá-nak, az Emeslam¹¹⁷ [kapuinak szárnyait ra-gyogó ezüsttel] díszítettem. [A küszöblapot és] a széles ajtók [kereteit ragyogó ezüstből] ön-tött[em] meg, és elhelyez[tem azt az ő szentély-ében. Nergal és] Laš, [az Emeslam és Kuta város istenei számára állandó áldozatokat rend]el-tem el: [...] ... [...] [mut]tāqu-süteményt, [... guk]kallu-juhokat, [...] hi[zlalt] bikákat.

¹¹⁵ dišpu (LĀL) pešû (BABBAR), „fehér méz”.

¹¹⁶ mušte'ū < še'ū Gtn part. A formához lásd Huehnergard, John: *Grammar*, 411.

¹¹⁷ Emeslam, „Az alvilág harcosának háza”, Nergalnak, a hadviselés istenének temploma.

Ne]rgal u La[š] bēlē[ya] ⁵⁴ [e]li ša pānim uṭahḥid ⁵⁵ [m]aššarti Emeslam ana dunnunim ⁵⁶ igārī siḥirti Emeslam ⁵⁷ u bītīšu ša pānim kisallu ⁵⁸ kīma labīrimma eššiš ēpuš ⁵⁹ kārī ḥirīti Kutu ⁶⁰ ina kupru u a[gur]ri abnīma ⁶¹ āla ana kīdānu [u]šashīr

^{C vii.62} ana Šamaš bēlīya š[a] ina būri ⁶³ ūtanap[pa]l annim kīnim ⁶⁴ šākin š[īr] dumqu ina t[ē]r[tī]ya ⁶⁵ Ebabbar bī[ssu] ina qere]b Sippar ⁶⁶ eššī[š] ēpuš

^{C vii.67} ana Bēl-[Ša]rbi ⁶⁸ āšīb Ba[š] bē]līya ⁶⁹ Edurgina [bī]ssu ⁷⁰ ina qereb B[a]š eššīš ēpuš

^{C vii.71} ana Uraš bēlīya E-ibbi-Anum bīssu ⁷² ina qereb Dilbat eššīš ēpuš

^{C vii.73} ana [Šar-Mara]d [bēlīya] ⁷⁴ Eigigika[lam]m[a] bīssu ⁷⁵ «Marad» ša qereb [Marad eššīš ēpuš]

^{C viii.1} ana Ištar Uruk [bēlīya] ² sākipat [tēbīša Eanna bīssa] ³ ina qereb U[ruk eššīš ēpuš] ⁴ ana Uruk u Eanna [Šēdu u Lamassu utīr]

[Ne]rgal és La[š, az én] ur[aim rendszeres áldozatáról] a korábbi[n]ál bőségesebben gondoskodtam. Az Emeslam [v]édelmének megerősítése érdekében újjáépítettem úgy, mint régen az Emeslam védőfalait és házait, amelyek az udvarral szemben vannak. Megépítettem Kuta várának támfalát szurokból és é[getett tég]lából, és kívülről körülvett[em] a várost.

^{C vii.62–66} Šamašnak, az én uramnak, a[ki] jóslásban állandóan hűséges igennel válaszol, ¹¹⁸ aki [kedvező] j[elet] ad [j]ósl[ás]om[ban], újjáépítettem Ebabbar, [az ő] temp[lo]mát] Sippar[ban]. ¹¹⁹

^{C vii.67–70} Bēl-[Ša]rbinak, Ba[š] lakójának, az én [u]ramnak, újjáépítettem az Edurginát, ¹²⁰ az ő [templom]át B[a]šban.

^{C vii.71–72} Urašnak, az én uramnak, újjáépítettem az E-ibbi-Anumot, ¹²¹ az ő templomát Dilbatban.

^{C vii.73–75} [Šar-Mara]dnak, [az én uram]nak, [újjáépítettem az Eigigika[lam]m[á]t, ¹²² az ő házát [Marad]ban.

^{C viii.1–4} Uruki Ištarnak, [az én úrnő]mnek, aki megbuktatja azokat, [akik ellene támadnak, újjáépítettem Eannát, ¹²³ az ő templomát] U[ruk]ban. Uruknek és az Eannának [visszaállítottam a Šēdut és Lamassut].

¹¹⁸ annu + apālu, „igennel válaszolni” (CDA 18a).

¹¹⁹ A Sippar-i Ebabbar templom, Šamaš az igazságszolgáltatás és jóslás istenének háza. Ebabbar nevének jelentése „a ragyogás háza”.

¹²⁰ Edurgina „a szilárdan álló ház”.

¹²¹ E-ibbi-Anum, „a ház, amelyet Anum hívott létre (nevezett el)”.

¹²² Eigikalamma, „a ház, amely az ország szeme”.

¹²³ Eanna, „a menny háza”, Ištar istennő temploma.

C^{viii.5} *ana Ištar Agade rub[ā]t[i]širti* ⁶
muštēinat na[kirīya] ⁷ *umma*
murabbitta [šamē] ⁸ *[me]lammū*
bēlūtīšu ag[gūti] ⁹ *ušēpišma ušatrišu*
e[lī]šu

C^{viii.10} *[a]na Šamaš bēlīya ālik idīya* ¹¹
[p]ētū [× ×] uru[h māti]ya ¹²
Ebabbar bīssu ina qereb Lar[s]a ¹³
eššiš ēpuš

C^{viii.14} *ana Sîn bēl mudammi[q]*
idātīya ¹⁵ *Egišnugal bīssu ina qereb*
Ur ¹⁶ *eššiš ēpuš*

C^{viii.17} *ešrēti ilāni rabūti* ¹⁸ *ālikū idīya*
eššiš abnu ¹⁹ *šipiršin [uš]aklīma* ²⁰
ilāni rabūti ā[šibū lib]bīšina ²¹ *ina*
hidā[ti u riš]āti ²² *qerebšin[a]*
ušarmā ²³ *šubassun dāri[ā]ti* ²⁴ *ilāni*
rabūti hadiš [l]ippals[ū]innīma ²⁵
līktarrabū [a]na šarrūtīya

C^{viii.26} *Nabû-kudurri-ušu[r š]ar mīšari*
anāku

C^{viii.27} *nišē rapšāti ša Marduk bēli* ²⁸
umallūm qātū'a ²⁹ *ina damqāti*
erte šināti ³⁰ *ussa kinnim ridda*
damqa ³¹ *ušāšbissināti* ³² *kīnim*
uštētēšir anār zāmānu ³³ *ana Bābilu*
kišāssina ukanniš ³⁴ *ana šillīšu dārī* ³⁵
kullat nišē t̄abiš upah̄hir ³⁶ *palē*
n[uh]ši šanāti hegalla ³⁷ *ina qereb*
mātīya ušēpi

C^{viii.5-9} Agadéi Ištarnak, [a nagyságos]
her[c]egn[ő]nek, aki megzavarja¹²⁴ ell[enségei-
met], nevelő anyámnak, készíttettem [egy bal-
dachint] fé[lelmetes] úri [di]csőségre, amelyet
kifeszíttettem fö[lő]tte.

C^{viii.10-13} Šamaš[n]ak, az én uram[n]ak, aki velem
jár, aki meg[ny]itja a [...], [ország]om út[ján],
újjáépíttettem Ebabbart, az ő templomát
Lar[s]ában.

C^{viii.14-16} Sínnek, az úrnak, aki jó[vá] teszi az én
jósjeleimet, újjáépíttettem az Egišnugalt, az ő
templomát Úrban.

C^{viii.17-25} A velem járó nagy istenek szentélyeit
újra felépíttettem, [bef]ejeztem a szentélyek
munkálatait. A nagy isteneket, akik azo[kban]
laktak, örö[m]mel [és ujjong]ással elhelyez-
tem bennük, ör[ö]k lakhelyükön. [Tekint]se-
nek rám örömmel a nagy istenek, és áldják meg
az én királyságomat!

C^{viii.26} Én vagyok Nabû-kudurri-ušu[r], az igazság
[k]irálya.

C^{viii.27-37} A szertesét lakó embereket, akiket
Marduk, az úr reám bízott,¹²⁵ jóságosan pásztro-
loltam,¹²⁶ hűséges magatartásra¹²⁷ és jó viselke-
désre irányítottam őket. Igazul bántam a hűsége-
ssel, megöltem az ellenséget. Arra készítet-
tem, hogy meghajtsák nyakukat Babilon előtt.
Szépen összegyűjtöttem minden lakost örök

¹²⁴ *enū Št* part. fem., „valamit valamivé változtatni” (G: megváltoztat, módosít). A szókapcsolat alapján talán arra következtethetünk, hogy az istennő a király ellenségeinek értelmét, magatartását változtatja meg. Más értelmezési lehetőség: „az, aki összezavarja ellenségeimet”.

¹²⁵ *umallum qātū'a*, „megtöltötte a kezeimet”. A kifejezés a tisztességgel kapcsolatos. Vö. héb. *mālā' (qt) yād* (Ex 28,41; 29,9.29.33-35; 32,29; Lev 8,33; 16,32; stb.).

¹²⁶ Vö. Ez 34; Jer 50,6-7.

¹²⁷ Az *ussa* itt *ú-us-sa* formában jelenik meg. Da Riva, Rocío: *Brisa*, 32 szerint az *ú-* a hosszú, kezdő hangzót jelzi (*ūsa*). Valójában mindkét forma (*ūsu / ussu*) helyes (vö. CDA 428b).

C viii.38 *Nabû-kudur[ri]-uṣur šar Bābili*
39 *mušte³⁹û damqāti* 40 *ša Šamaš*
kīnāti iddin[u]š anāku

C viii.41 *ana tēdi[š]ti māḥā[z]ī ilāni* 42 *u*
ištar ša bēlu rabû Marduk 43
ušadkânni libbi [b]ašâ [u]znāya 44
azannan māḥāzī u[dd]aš ešrēti

C viii.45 *itti tēdišti māḥāz ilāni u ištar*
ēkal mūšab šar[rūt]īya 46 *ina*
Bābīlam epēšu [qāta ašk]unma 47 *ina*
amāt Marduk b[ēlu rabû bē]līya 48 *u*
ilāni rabūti b[ēlē]ya 50 *ēkalla bīt*
ta[brāt niš]im 51 *marka[s māti*
kummu ellu atman šarrūtīya 52 *i[na*
erše]t Kadingirra 53 *ša qereb Bābili*
ēpuš 54 *ša manāma šarru maḥrīya*

oltalmához.¹²⁸ A b[ős]ég uralmát, a gazdagság
esztendeit tettem láthatóvá¹²⁹ országomban.¹³⁰

C viii.38–40 Én vagyok Nabû-kudur[ri]-uṣur, Babilon
királya, aki folyton a jóságot keresi, akinek
Šamaš az igazságot adta.

C viii.41–44 Oda[fi]gyeltem arra,¹³¹ hogy megúj[i]t-
sam az istenek és az istennő kultuszhe[lyeit],
amelyre a nagy úr, Marduk felindította szíve-
met.¹³² Gondoskodom a kultuszhelyekről,
fel[új]ítom a szentélyeket.

C viii.45–75 Az istenek és istennő kultuszhelyeinek
megújításával együtt [hozzák]ezdtem, hogy fel-
építsek Babilonban egy palotát kirá[ly]i lakhe-
lyemül.¹³³ Marduknak, a [nagy] ú[rnak], az én
[u]ramnak és a nagy isteneknek, az én u[ra]im-
nak szavára a Kadingirra [körze]tben, amely Ba-
bilonban van,¹³⁴ építettem egy palotát, egy há-
zat [az emb]erek cso[dálatára, az ország] kö-
telé[kéül],¹³⁵ tiszta szentélyül, királyságom

---

¹²⁸ *šillišu dārî*, vö. Zsolt 9,1; Ézs 4,5–6; 25,4; 32,2. A népek összegyűjtése a babiloni deportáci-
óra utal. A szöveg ideológiája alapján, a király szempontjából ez azt jelentette, hogy „élvezhették”
Babilon örök oltalmát (*šillu*). Az idézett prófétai szövegek talán szándékos allúziók erre a babiloni
világszemléletre, amelynek értelmében az oltalmazó tető (*šillu*) nem Babilon, hanem Sion.

¹²⁹ *wapû Š*, AHW 1459b.

¹³⁰ Vö. Nabû-kudurri-uṣur Isztambuli prizmafelirat iv 18'–24'.

¹³¹ *ana ... bašâ uznāya*, szó szerint „fülem / értelmem irányul valamire”. Vö. A i 14–15.

¹³² *dekû Š + libbu*, „felindítja szívét”, azaz készleti valamire (CDA 58b).

¹³³ *ēkal mūšab šarrūtīya*, szó szerint: „királyságom lakhelyének palotáját”.

¹³⁴ *i[na erše]t Kadingirra ša qereb Bābili*. Mezopotámiai szövegekben és ezen a feliraton is a
ká.dingir.ra^{ki} név gyakran magát Babilont jelenti (George, Andrew R.: *Topographical Texts*, 254).
Itt azonban a város egyik délre eső körzetét jelöli. A palota, amelynek építéséről a szöveg beszám-
ol, az ún. északi palota, amely a korábbi, Napû-apla-uṣur által épített palotától északra épült fel
(Da Riva, Rocío: *Brisa*, 79–80).

¹³⁵ A *markas māti* (MA.DA), „az ország köteléke / kötése”, a királyi palotákkal kapcsolatban
használt metafora az újbabiloni szövegekben (CDA 198a). A királyi palota politikai értelemben az
ország egységét szimbolizálta (vö. 2Sám 5,3; 1Krón 11,3; 2Krón 23,2). Vallásos értelemben a király
az ég és föld, az isteni és emberi világ összeköttetésének a szimbóluma volt, ezért a királyi palota
„az ég és föld köteléke” is (*markas šamê u eršeti*). A *riksu*, „kötelék” kifejezés, amely a *markas* szóval

[l]ā ipušu⁵⁵ ina kigallum rēštī⁵⁶ ina irat eršetim rapašti⁵⁷ meherat mē išissu⁵⁸ u[š]a[rš]idma⁵⁹ kīma šadīm⁶⁰ ina kupru [u agurru]⁶¹ uza[qqir]⁶² er[ēnē dannūtīm ultu šad Labnānim]⁶³ ana š[ullīša ušatřiš]⁶⁴ dūrū dannū ...] ... [...]

C ix.1 [Nabû-kudurri-ušur šar B]ābil[i]

² [mukīn] išid māti

C ix.3 [ištu] tiāmtim ellīti⁴ [adi] tiāmtim šaplīti⁵ [māt]āti kalāšina⁶ [ša Mar]duk bēlu yāti iqīpa[nni]⁷ ina k[ullat] mātītān gimīr kal da[dmī]⁸ āl Bābili ana rēšēti u[šēši]

szenthelyéül].¹³⁶ Amit egyetlen király [s]em tett meg előttem, azt tettem: az ősi alvilági talapzaton, a széles föld felszínén, a vizekkel átellenben [h]e[lye]ztem el alapját.¹³⁷ Mint egy hegy, oly magasra em[elt]em azt szurokból [és égett téglából]. B[efedés]ére [Libánon hegyéről való erős] cé[drusokat fektettem le], [erős] fa[lakat ...] ... [...]

C ix.1 [Nabû-kudurri-ušur, B]abil[on királya, aki megerősíti] az ország alapját.¹³⁸

C ix.3-12 A Felső-tenger[től] az Alsó-tenger[ig]¹³⁹ mindazon [or]szágokban, [amelyeket Mar]duk, az úr reám bízott, m[inden] országban, az egész lak[ott földön], Babilon városát a csúcsra [emel]tem.¹⁴⁰ Mag[asságos] kultuszhelyein

közös eredetű, a „szerződés, szövetségkötés” értelemben is használatos (vö. alább C x 16). A palota tehát bizonyos értelemben a király (a föld) és az ég közötti szövetségkötés szimbóluma is volt, amely olyan szövegekre emlékeztet, mint 2Sám 7; 23,5; 2Krn 13,5; 21,7; 23,3; Zsolt 2; 89,4-35; 110,4; Ézs 55,3; Jer 33,21. Az ún. királyzsoltárok és az ókori Közel-Kelet ideológiai kapcsolópontjaihoz lásd Németh Áron: „*Királyok zsoltára, zsoltárok királya.*” A 72. zsoltár előállása és teológiája a Zsoltárok könyve redakciójának tükrében. Exit kiadó, Kolozsvár 2018, 30–34, 122–124. A babiloni rixsu terminológia az Ószövetségben a héb. *barit* „szövetség”-re emlékeztet, amely egyaránt használatos politikai és teológiai értelemben.

¹³⁶ Az itt használt terminológia feltűnő. A *kummu* és (*w*)*atmu* gyakran egy templom legfelsőbb részét, legszentebb helyét jelöli. A kultikus terminológia rámutat az ókori mezopotámiai királyság vallásos hátterére. Hasonló gondolkodásmódot tükröz az Ószövetség ún. Sión-teológiája is, amely egyrészt Jeruzsálemet és a jeruzsálemi templomot az ősi kánaánita „északkal” (*šāpôn*), a Libánonnal, és ezzel együtt a mitologikus cédruserdővel hozza összefüggésbe (vö. Zsolt 48,3; Ézs 10,16–19.33–34), másrészt meg a dávidi dinasztia királyi palotáját is „a Libánon erdő házának” (*bēt ya’ar hallābānōn*) tekinti (1Kir 7,2; 10,17.21; 2Krn 9,20).

¹³⁷ A királyi palota alapja ugyanolyan mélyen, az alvilág legalsó rétegében van, mint Babilon városának falai. Vö. A viii 27–29.

¹³⁸ A király a világ alapját jelentő igazságos világrend őre. Ezt a képet az Ószövetség is ismeri. Vö. Zsolt 82,5: amikor a jogrend nem érvényesül, akkor „a föld alapjai mind ingadoznak”. Vö. Zsolt 11,3.

¹³⁹ A *tiāmtu ellītu*, Felső-tenger, vagyis a Földközi-tenger, a *tiāmtu šaplītu*, Alsó-tenger, vagyis a Perzsa-öböl. A mezopotámiai feliratokban e két tenger gyakran az uralkodó teljes birodalmát, az egész földet jelöli. A képzetet a bibliai szöveg is ismeri. Vö. pl. Zsolt 72,8; Zak 9,10. Lásd továbbá Balogh Csaba: JHVH stéléje, 29–33; Németh: i. m. 167–175.

¹⁴⁰ Vö. CDA 302b: *ana rēšēti šūšū*, „to exalt”(?).

⁹ *ina māḥāzīšu šī[ri]* ¹⁰ *šumšu ana tanadāti aškun* ¹¹ *a[šr]āti Nabû u Marduk belēya* ¹² *aštene*”*ám kayyāna*[m × × × ×]

^{C ix.13} *ina ūmīšu šad Labnānu šadi e[rēni]* ¹⁴ *qišātim Marduk šummuḫtim* ¹⁵ *ša irīssu tābu* ¹⁶ *ša erēnē šīrūti* ¹⁷ [*ana eš*]rēti *ilāni šanīmma lā* [× × × ×] ¹⁸ [*ana ēkal*] šarri *šanīmma lā ibbablūma* ¹⁹ [*ina qātīya ell*]ēti *akkissāma* ²⁰ *nābū’a Marduk šarri* ²¹ *ana ēkal malku ina B[ā]bili* ²² *šūluku <ana> simat š[arūti]* ²³ *ša nakru aḫū ibilū[ma]* ²⁴ *īkimū ḫiṣib[šu]* ²⁵ *nišāšu ipparšāma ḫuza neš[īš]* ²⁶ *ina emūqu Nabû u Marduk belēya* ²⁷ *ana šad Labnānu ana [tāḫā]za* ²⁸ *usaddiru [šabēya]* ²⁹ *nakaršu eliš u šapliš* ³⁰ *assuḫma libba*

dicséretessé tettem az ő nevét.¹⁴¹ Kitaratóa[n] keresem Nabûnak és Marduknak, az én uraimnak kultusz[ely]eit. [...]

^{C ix.13–32} Azon a napon¹⁴² a Libánon hegyét, a c[édrus]-hegyet, Marduk buja, jóillatú erdeit,¹⁴³ amelyeknek fenséges cédrusait egyetlen más isten [szen]thely[éhez] sem [...], és egyetlen más király [palotájához] sem vitettek el, [tisz]ta [kezeimmel] kivágtam az engem elhívó¹⁴⁴ Marduknak, a királynak, és az uralkodói palota számára Babilonban, amely alkalmas¹⁴⁵ a k[irályság] jelképeként.¹⁴⁶ A Libánont, amelyet egy idegen ellenség uralt, [és] elvették gazdagság[át], népe elmenekült és táv[ol] talált menedéket, Nabûnak és Marduknak, az én uraimnak erejével, [seregeimet har]cba rendeltem a Libánon hegyhez. Ellenségeit elűztem fent és lent,¹⁴⁷ és jólétet hoztam az országra.¹⁴⁸

---

¹⁴¹ Értsd Babilon nevét. A város mint isteni és királyi székhely megéneklése, a kultusz része volt. Jeruzsálem dicsérete is jónéhány kultikus zsoltár témája. Vö. Zsolt 48.

¹⁴² A bibliai *bayyôm hahhû*, „azon a napon” kifejezéshez hasonlóan itt sem egy konkrét időpontot jelöl, mint azt a gondolatot, hogy a korábban felsoroltak idején történt az alább elmesélt esemény is.

¹⁴³ A Libánon hegyének cédrus erdeje itt explicite úgy jelenik meg, mint Marduk isten saját erdeje.

¹⁴⁴ *na-a-bu-ú-a Marduk šar-ri*. A sor rendkívül nehezen értelmezhető. Da Riva szerint (*Brisa*, 81) a *na-a-bu-ú-a* feltehetően a *nabû* ige G part. formája: „Marduk had called me (to bring this into effect)”. Weissbach és Langdon viszont a *nābu*, „isten(ség)” kifejezésre gondolnak (itt talán absztrakt többes?). Esetleg a királyt uralkodásra „elhívó” (*nabû*) istenség képzeje áll a szöveg mögött. A sor értelme bizonytalan marad (vö. Da Riva, Rocío: *Brisa*, 81).

¹⁴⁵ *šūluku < alāku* Š, tranz. „valamit valamivé tenni”; stat. „valami megfelelő, alkalmas” (CDA 11a).

¹⁴⁶ Vagyis a cédrusból készült palota az, ami egy „igazi” királyhoz méltó. A Marduk királysága itt párhuzamban áll Nebukadnecar királyságával. Ez az első utalás a Libánon erdő cédrusainak szisztematikus kivágására (Da Riva, Rocío: *Brisa*, 18).

¹⁴⁷ Nem kizárt, hogy az *eliš u šapliš* „fent és lent” merizmus, s a magas és alacsony rangú személyt jelenti, vagyis a király mindenkit elűzött. Lásd héb.

¹⁴⁸ Szó szerint: „megelégítettem az ország szívét”.

māti utēb ³¹ *nišāšu saphāti*
upahhīramma ³² *utēr ašruššin*

^{C ix-33} *ša manāma šarru maḥri lā*
īpušu ³⁴ *šadīm za[q]rūtīm ebtuqma* ³⁵
abnē šadīm ulattīma ³⁶ *upattā*
nērbēti ³⁷ *mālak erēnē uštetešir* ³⁸ *ana*
maḥar Marduk šarri ³⁹ *erēnē dannūti*
šihūti paglūtīm ⁴⁰ *ša dumuqšunu*
šūquru ⁴¹ *šūturu būnāšunu asmu* ⁴²
hišib šad Labnānu gapšātim ⁴³ *kīma*
qanē nāri uštēkip ⁴⁴ *Arahtim ušaz[e]*
⁴⁵ *ina qereb Bābili* ⁴⁶ *šarbatiš ukīnma*

^{C ix-47} *nišē qereb šad Labnānu* ⁴⁸
aburriš ušarbišma ⁴⁹ *mugallitū lā*
ušaršiši[nāti] ⁵⁰ *aššum manāma lā*
habālī[šina] ⁵¹ *[š]alam šarrūtīya*
dāriā[ti] ⁵² *[uš]ašbit [× × × ×]* ⁵³ *[...]*
⁵⁴ *abnīma [× × × × × ×]* ⁵⁵ *anāku [× ×*
× × × ×] ⁵⁶ *ašku[n × × × × × ×]* ⁵⁷ *[...]*
⁵⁸ *[...] ... [...]*

^{C x1} *[...] ² [...] ³ [...] ⁴ nišē sap[hāti*
upahhīramma] ⁵ *ana kullat*
māti[tān] ⁶ *ana nērbēt šad[m]* ⁷ *itti*
šalam šarrūtī[ya] ⁸ *zikir šumīya*

Szétszórt lakosait összegyűjtöttem, és visszavittem lakhelyükre.¹⁴⁹

^{C ix-33-46} Amit egyetlen király sem tett meg azelőtt, azt tettem: átvágtam a ma[g]as hegyeket, és áthasítottam a hegyek szikláit, járatokat nyitottam meg, utat egyengettem a Marduk, a király elé szállítandó cédrusfáknak. Erős, magas, hatalmas cédrusokat, amelyek minősége igen értékes, s illő alakjuk fenséges, a Libánon hegy büszke gazdagsága,¹⁵⁰ egyberaktam, mint a folyó nádját, illatossá te[t]tem¹⁵¹ azzal az Arahtut, s elhelyeztem azokat Babilonban, mint a nyárfákat.

^{C ix-47-58} A Libánon hegyén levő lakosságot megnyugtattam, mint nyáját a dús legelőn,¹⁵² és a rettentőknek nem szolgáltattam ki ő[ket]. Azért, hogy senki ne bántsa [őket], felállí[tot]tam örö[k] királyi [k]épmásomat¹⁵³ [...] felépítettem és [...] én [...] elhelye[z]tem [...] ... [...]

^{C x1-12} [...] Széts[zórt] lakosait [összegyűjtöttem, és] minden orszá[g] és hegy[i] ösvény számára királyi képmás[om]mal együtt megí[r]tam feliratomat, és elhelyeztem azt az

¹⁴⁹ A leírás mögött a király mint „jó pásztor” képe jelenik meg. Hasonló képzet áll Ez 34 jó pásztorának képe mögött.

¹⁵⁰ *gapšu*, „büszke, felfuvalkodott”. A Libánoni cédrus magassága több bibliai szövegben is negatív metaforává vált. Ézs 2,13; 10,34; 37,24; Dán 4,7–8.

¹⁵¹ *zu³ū Š*, „azt cselekszi, hogy illatozzon” (AHw 1517; CDA 450b).

¹⁵² Az itt használt képanyag a király-pásztor, a nép-nyáj metaforával összefüggésben értendő. Hasonló metaforával az Ószövetségben is találkozunk, különösen a békét jelölő szövegekben. Vö. Gen 49,9,14; Zsolt 23,2; Ézs 11,6–7; 14,30; 17,2; 27,10; 65,10; Ez 34,14–15; Zof 2,7,14; 3,13.

¹⁵³ Különös fényt vet ez a királyi képmás (*šalmu*) szerepére. A libánoni cédruserdőbe való bejárat két oldalán úgy jelennek meg ezek a dombornívek, mint a mezopotámiai város bejáratánál levő védő kolosszus kerublények, amelyek óvják a várost a külső veszedelemtől (vö. Da Riva, Rocío: A Note, 15–16; Da Riva, Rocío: *Brisa*, 18). Gen 3,24 szerint az édenkert mellett elhelyezett kerub szerepe is ehhez hasonló volt.

aš[*t*]ur⁹ ukīn ahrâ[*t*]a[š]¹⁰ [a]rkû
litta[*m*]ma[rma]¹¹ tanitti ilâni¹²
lihtassas

C x.13 manâma ša epšētū[*ʾa*]¹⁴
ittanâdūma ušarb[*û*]¹⁵ zikir
šarrūtīya¹⁶ riksâtīya lā ipaṭṭa[r]¹⁷ lā
innû šindūya¹⁸ likūn [kussâšu] līrik
ba[lāṭīšu]¹⁹ liteddiš palûšu²⁰ zunnu
ina šamê²¹ mīli ina eršetim nag[*bi*]²²
liššarik elišu²³ šâšu ina hegalla²⁴
lirteʾâm parġāniš

C x.25 [Marduk bē]li epšētūʾa²⁶ ana
[damiqtim]²⁷ ḥadīš ḥitassas²⁸
damqātūʾa likūnâ²⁹ maḥarukka³⁰
ina Esagil u Ezida³¹ ša arammu³²
lulabbir tallaktim³³ anâku lū
šakkanakkaka kīnim³⁴ lušdud
sirdâka³⁵ adi šebê littūtu³⁶ zikir
šumīya ina ahrâti³⁷ linnabâ ina
damqāti³⁸ līpūʾa ana dāriāti³⁹
šalmāt qaqqadū⁴⁰ libēlū

utók[or] számára. Ol[v]asgassa majd a követ-
kező nemzedék, [és] mindig jusson eszébe az is-
tenek dicsérete.

C x.13–24 Mindannak, aki folyton dicséri¹⁵⁴ munká-
imat, és növel[i] királyi hírnevem, szerződés-
seimet nem há[g]ja át,¹⁵⁵ nem másítja meg kö-
tésemet, álljon szilárdan [trónja], legyen hosszú
é[lete], újuljon meg folyton az ő uralma, adas-
sék rá eső az égből, áradás a földből,¹⁵⁶ a föld
alatti vi[zek]ből, ő maga bőségben pásztorolja
népét, mint a réten.

C x.25–40 [Ó, Marduk ú]r, emlékezz meg mindig
örömmel munkáimról [az én javam]ra! Jótet-
teim legyenek maradandók előtted! Hadd öre-
gedjem meg az Esagilba és Ezidába járva,¹⁵⁷
amelyeket szeretek! Bizony a te hűségesek kor-
mányozd vagyok én. Hadd húzzam szekered
rúdját, amíg betelek hosszú élettel.¹⁵⁸ Hadd hir-
dessék a jövőben hírnevem jóindulattal, hadd
uralkodjanak sarjadékaim¹⁵⁹ örökké a feketefe-
jűek fölött.¹⁶⁰

¹⁵⁴ *nâdu / naʾâdu* Gtn pres., „állandóan dicsér” (CDA 230b).

¹⁵⁵ Da Riva, Rocío: *Brisa*, 18 szerint a király valamiféle törvényalkotásra, jogi reformra utal itt, de ez kérdéses. A *riksu* elsődleges értelemben „kötést” jelent, de vonatkozik szerződésen alapuló szövetségkötésre is. A *paṭāru* a kötelék kioldására, átvitt értelemben a szerződés megsemmisítésére vonatkozik. Zsolt 2,1–3 háttérben a népeknek a Sionon levő felkent elleni lázadása is a kötelekektől való megszabadulása hasonló gondolkodásmódot sejtet. Ott is egy vazallusi szerződéses viszony megszüntetésére tett törekvésre kell gondolnunk.

¹⁵⁶ Vö. Gen 7,11; 8,2; 49,25; Deut 33,13.

¹⁵⁷ *lulabbir tallaktim*, szó szerint: „hadd öregbítsem járásomat”.

¹⁵⁸ *adi šebê littūtu*. Vö. héb. *šbʾ yāmim* (1Krón 29,28; Jób 42,17; lásd még Gen 15,15; 25,8).

¹⁵⁹ *līpu* „sarjadék, utód” (vö. *elēpu / alāpu* „nő, sarjad”; CDA 69b). Vö. héb. *ʾallup* „klán”.

¹⁶⁰ Vö. Nabû-kudurri-ušur, Isztambuli prizmafelirat v 19ʾ–20ʾ. A *šalmāt qaqqadū* „feketefejűek” mezopotámiai szövegekben általában az emberiséget, a birodalom lakóit jelöli.